

## 2. วรรณกรรมในสมัยฟื้นฟูศิลป

• นักศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบจะได้รับความตื่นตาตื่นใจมาก จากการ  
ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของวรรณกรรมสมัย ฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance)  
ทั้งนี้เพราะ เหตุผลประการแรก สมัยนี้เป็นยุคของปัญญาชนซึ่งไม่ถือชาติ  
(Cosmopolitanism) แต่ขณะเดียวกันก็ปลุกเร้าให้คนรักชาติและสนใจการเมือง  
ของแต่ละชาติ (political nationalism) เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ นักวิชาการ

ที่เป็นนักมนุษยธรรมนิยมได้รวมตัวเป็นกลุ่มก้อน ใช้ภาษาต่างประเทศ  
หลายภาษา มีความรู้เป็นผู้คงแก่เรียนอย่างแท้จริง ได้นำความรู้มาแลกเปลี่ยน  
กันอย่างกว้างขวางโดยไม่ขีดชั้นชาติภาษา ความรู้เหล่านั้นก็ได้แก่อารยธรรม-  
กรีกโรมันโบราณ ภาษาศาสตร์ มานุษยวิทยา และการเมืองการปกครอง  
รัฐในแบบต่าง ๆ สิ่งดังกล่าวนี้ได้สร้างแนวโน้มให้แก่วรรณกรรมยุโรป ซึ่ง  
ร่ำรวยมาก ทั้งรูปลักษณะ (forms) สไตล์ ความรู้สึก (sentiments) และ  
เค้าโครงเรื่อง (theme) ทำให้วรรณกรรมกรีกโรมันแลดูคร่ำครึล้าสมัย  
และพากันโน้มเข้าหาลักษณะที่ไม่เป็นของชาติใดภาษาใดโดยเฉพาะ คือเป็น  
Cosmopolitanism อย่างไรก็ตามในแต่ละชาติก็ยังหลงเหลือความเป็นชาติอยู่  
โดยเฉพาะเรื่องของรสนิยมและอคติ ดังนั้นนักวรรณคดีเปรียบเทียบจึงต้อง  
ค้นให้พบให้ได้ว่าเกิดปัญหาอะไรขึ้นและมีการแก้ปัญหานั้นอย่างไร ในทุก ๆ  
กรณี นักศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบที่เป็นชาวอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน  
เยอรมัน จะไม่มัดแต่ศึกษาเฉพาะงานในชาติของตน แต่ต้องแลกเปลี่ยนกัน  
เช่น แลกเปลี่ยนวรรณกรรมสมัยเดียวกันซึ่งเกิดขึ้นในแต่ละชาติ เป็นต้น การ  
เผชิญปัญหาร่วมกันนี้ ก่อให้เกิดความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในวงวิชาการ

สัมพันธภาพระหว่างชาติต่าง ๆ ในยุคลัทธิฟูติลปะวิทยานี้มิใช่เป็นไป  
อย่างเงียบ ๆ หากแต่มีเรื่องราวยุ่งยากซับซ้อนพอดู ดังจะเห็นได้จากเรื่อง  
ยุ่ง ๆ ทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการค้นพบสิ่งแปลกใหม่  
ซึ่งมีผลอย่างรวดเร็วต่อวรรณกรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีผลทำให้  
เกิดการต่อต้านกรีกโรมันโบราณตามมาด้วย การต่อต้านนี้กระทำต่อรูป-  
ลักษณ์ สไตล์ และเค้าโครงเรื่องจากกรีกโรมัน รวมทั้งปรัชญาและศิลปะด้วย  
ดังนั้น จึงเกิดสิ่งใหม่ขึ้น เป็นศักราชของการเกิดใหม่ สัมกับชื่อที่เรียกว่า  
Renaissance

การเริ่มต้นของ Renaissance หรือยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาอันนับตั้งแต่ปีใดแน่นั้น ยังเป็นที่ถกเถียงกันมาก และยังตกลงกันยากขึ้นอีกเมื่อถ้ามองถึงปีที่สิ้นสุดของ Renaissance อย่างไรก็ตามพอจะมีข้อสังเกตจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

ข้อสังเกตจากเหตุการณ์ ได้แก่ยุคเสื่อมของ Constantinople, การค้นพบวิธีพิมพ์หนังสือ และการเกิดของ Luther (หัวหน้าโปรเตสแตนต์ ซึ่งริเริ่มแยกนิกายโปรเตสแตนต์ออกจากคาทอลิก เกิด 1483 ตาย 1546) บางคนก็รวมเหตุการณ์ตอนที่ฝรั่งเศสบุกอิตาลีไว้ในสมัยเริ่มแรกของยุค Renaissance ด้วย ส่วนผู้นำทางวรรณกรรมยุคนี้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่ทุกคนยอมรับ คือ Petrarcha กับ Boccaccio เป็นกวีอิตาลีทั้งคู่ ช่วงปีที่จบยุคนี้ที่พอจะบอกได้อย่างปลอดภัยที่สุดก็คือ ช่วงศตวรรษที่ 16 เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1550 ถึง 1650 ซึ่งเป็นยุคที่เรียกชื่อใหม่ว่า บารอก (Baroque)

เหตุการณ์อีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นเครื่องหมายของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาหรือ Renaissance คือ Reformation (การแก้ไขเปลี่ยนแปลงศาสนาคริสต์ในศตวรรษที่ 16 ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดนิกาย Protestant ขึ้น) วรรณกรรมเกี่ยวกับ Reformation นี้ สเปนและเยอรมันเป็นสองผู้นำที่ยิ่งใหญ่

สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามไปอย่างหนึ่งก็คือ Renaissance มิได้อยู่โดดเดี่ยว หากแต่มีสัมพันธภาพอย่างใกล้ชิดกับ Classicism และ Baroque สัมพันธภาพนี้ บางทีก็มีลักษณะขึ้นแก่กันจะกัน บางทีก็แยกกัน และที่ตรงกันข้ามคือ ขัดแย้งกันก็มี นี่เองคือความสลับซับซ้อนที่ทำให้นักวรรณคดีเปรียบเทียบ และเป็นสิ่งที่ขยายขอบเขตการศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบให้กว้างไกลขึ้นมาก คือไกลไปถึงวงการของประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศิลปะและวิทยาศาสตร์อื่น ๆ เช่น ในวงการประวัติศาสตร์ วรรณคดีบางชิ้นช่วยให้นักประวัติศาสตร์กำหนดอายุของเหตุการณ์หลายเรื่องทางประวัติศาสตร์ได้ใกล้เคียงขึ้นตั้งนี้เป็นต้น

ส่วนในวงศิลปะนักวรรณคดีเปรียบเทียบก็ทำให้รู้ได้ว่า ทำไมนักดนตรีต่าง  
ชาติ เช่น Haydn, Mendelssohn, Verdi และ Debussy จึงพากันนิยมแต่งบท  
ดนตรีให้แก้บทละครของ Shakespeare และทำไมจิตรกรและปฏิมากรจึงพากัน  
เขียนภาพและปั้นรูปตัวเอกในวรรณคดีที่เขียนโดย Petrarca และคนอื่น ๆ

### อิตาลี

เป็นผู้เผยแพร่วรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา อิทธิ-  
พลอิตาลีที่มีต่อสุนทรียภาพในวัฒนธรรมตะวันตกนั้นไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าเป็น  
อิทธิพลที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทั้งในวงการวรรณกรรม ศิลปกรรม และศาสนา อิตาลี  
เป็นผู้นำทางวิชาการเช่นเดียวกับเป็นผู้นำทางศิลปะ ในที่นี้เราไม่สามารถนำมา  
ศึกษาได้ทั้งหมด แต่จะหยิบยกสิ่งที่สำคัญที่สุดมากล่าวถึงพอเห็นเป็นโครงร่าง  
เท่านั้น ประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากอิตาลีนั้น จะปฏิบัติคล้ายคลึงกันคือลอก-  
เลียนแบบหรือดัดแปลงใหม่ หรือนำมาใช้เป็นโครงสร้าง ถ้าเป็นวรรณกรรม  
ก็เพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งคือแปลถ่ายทอดออกมาโดยตรงไปสู่ภาษาของชาตินั้น ๆ

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงกวีอิตาลีเลียน ซึ่งเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรมในชาติ  
ของเขาเอง และในชาติอื่น ๆ ของยุโรป คือ Dante, Petrarca, กวีกลุ่มมนุษย-  
ธรรมนิยม Boccaccio, Ariosto, Castiglione กับ Machiavelli ตามลำดับโดย  
สังเขป

#### Dante

Dante Alighieri (1265—1321) เป็นกวีอิตาลีเลียนที่ยิ่งใหญ่มากซึ่งนัก  
เขียนสมัยใหม่ได้รับอิทธิพลไว้อย่างเข้มข้น ถึงแม้ว่าจะมีผู้เรียกว่าเป็น นัก-  
ฝันถึงยูโตเปียซึ่งศูนย์หาย ก็ตาม Dante เป็นผู้สร้างทัศนคติให้แก่คนในยุค  
กลางในเรื่องที่เกี่ยวกับวัดโกธิก (Gothic cathedral) ตามที่ปรากฏในเรื่อง  
Divina Commedia ของเขา ส่วนในกวีนิพนธ์เรื่อง Vita Nuova ก็ให้ภาพ

ในใจ หรือมโนภาพเกี่ยวกับ *คนสมัยใหม่* หรือ modern men เรื่อง *Divina Commedia* นี้ นอกจากจะมีเค้าโครงเรื่องดังกล่าวแล้ว ยังมีลักษณะการแต่งที่ขึ้นชื่ออันนามในเรื่องความประณีตไพเราะและความสมบูรณ์ปราศจากที่ติเชิงภาษาอีกด้วย นับเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกของศิลปะการใช้ภาษาที่เดียว ตัวละครที่เขากำหนดขึ้นก็มีลักษณะเหมือนจริง มีความรู้สึกอย่างสามัญชน เช่น มีความรัก ความเกลียดเป็นต้น เขาวาดภาพบุคคลให้สอดคล้องกับประเภทของคน เช่น ภาพกวี นักการทูต คนที่กำลังมีความรัก คนที่รักชาติ ทหาร ข้าราชการ เป็นต้น ในเรื่อง *De Monarchia* เขาได้วาดภาพคนสมัยใหม่ซึ่งแยกเรื่องของเขาเสนอออกจากรัฐ

Dante มีชื่อเสียงรุ่งเรืองในอิตาลีพร้อม ๆ กับศิลปินอื่น ๆ เช่น Michaelangelo, Boccaccio และ Machiavelli ต่อมาชื่อเสียงเริ่มจืดจางเมื่อ Petrarca กับกวีนักมนุษยชนนิยม (Humanists) ได้เริ่มเขียนวรรณกรรมด้วยภาษาท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองงานเขียนของนักวิชาการที่เป็นนักมนุษยชนนิยมได้เปลี่ยนโฉมหน้าของวรรณกรรม ไปสู่ Neo-Classicism

Chaucer แห่งอังกฤษ เป็นกวีต่างชาติคนแรกที่ได้ลอกเลียน Dante โดยนำเรื่องราวตอน Ugolino ไปเล่าใหม่ในกวีนิพนธ์ชื่อ *The Monk's Tale* ของเขา ส่วนความประทับใจของ Chaucer ที่มีต่อ *Divina Commedia* นั้น เขาแสดงให้เห็นในเรื่อง *House of Fame* ส่วนในเรื่อง *Complaint to his Lady* นั้น Chaucer ได้นำวิธีเล่นสัมผัสแบบ Dante ไปใช้ในวรรณคดีอังกฤษ <sup>(1)</sup> ในเบลเยียม กวี Jean Lemaire ได้นำวิธีเล่นสัมผัสของ Dante ไปใช้ในวรรณกรรมภาษาฝรั่งเศสเป็นคนแรก ในศตวรรษที่ 16 ความนิยมอย่างสูงสุดในงานของ Dante ได้เกิดขึ้นในฝรั่งเศสโดยที่นักเขียนกลุ่มดาวลูกไก่ (Pléiade) เป็นผู้

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 54

เผยแพร่ นำโดย Marguerite de Navarre ไปเรื่อง Les Prisons และ Le Navire ในศตวรรษที่ 15 สเปนได้ลอกเลียนแบบมหากาพย์ของ Dante และมีการแปลงงานกรีกโรมันหลายชิ้นเป็นภาษาสเปน คนเยอรมันและสวิสรู้จัก Dante ในฐานะที่เป็นนักวิชาการทางศาสนา เป็นศัตรูของสันตปาปา และเป็นผู้บิกทางให้แก่ Luther คนเยอรมันและสวิสได้แปลเรื่อง De Monarchia ของ Dante เป็นภาษาเยอรมันและตีพิมพ์ที่ Basel ในปี 1559

ในทางตรงข้าม การวิจารณ์แบบ Voltaire และ Bettinelli รวมทั้ง Louis Racine นั้นยกย่อง Milton และดูถูก Dante วิธีนี้นิยมใช้ในระหว่าง ยุควรรณกรรมกรีกโรมันใหม่แห่งยุโรป แต่พอมถึงสมัยก่อนโรแมนติก (pre-romanticism) ก็เริ่มนิยม Dante ใหม่อีกครั้งหนึ่ง

กวีเยอรมัน Gerstenberg ได้นำเค้าโครงเรื่องแบบ Dante มาผสมผสานกับเทคนิคของ Shakespeare ตามที่ปรากฏในโศกนาฏกรรมเรื่อง Ugolino ของเขา (1768) ต่อจากนั้นกวีคนอื่น ๆ ก็นิยมแต่งตามมากมาย ในฝรั่งเศส มีผลงานของ Chateaubriand และ Mme de Staël

ในอเมริกา ศตวรรษที่ 19 อิทธิพลของ Dante ก็ปรากฏขึ้น โดย Emerson ผู้แปล Le Vita Nuova เป็นภาษาอังกฤษ (1842) Lowell ได้เขียน Essay เกี่ยวกับ Dante (1859) Longfellow แปล Divina Commedia และ Sonnets อีก 6 ชิ้น เสร็จในปี 1865 ดังนั้น เป็นต้น

#### ความนิยม Petrarca

Francesco Petrarca (1304-74) มีผู้นิยมกวีผู้มาก่อน Dante เป็นเวลานาน เมื่อ Dante เริ่มมีผู้นิยมนั้น Petrarca ได้แผ่อิทธิพลเกือบทั่วยุโรป ตะวันตกแล้ว อิทธิพลของ Petrarca คือเป็นบิดาแห่งนักมนุษยธรรมนิยม และเป็นเลิศในการแต่ง Sonnet อิตาลีเขียน โดยเฉพาะ Sonnet ที่แสดงความ

รัก นอกจากนี้ ลีริก หรือบทประพันธ์สั้น ๆ ของ Petrarca ได้ให้แบบอย่าง และความหมายที่สำคัญต่อนักแต่งลีริกทั่วไปอยู่เสมอมา Petrarca ไม่ใช่ผู้ริเริ่ม แต่ง Sonnet และลีริกแห่งความรัก แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ สไตล์ จินตนาการ และความรู้สึกละเอียดประณีตของเขาที่ได้สร้างรูปลักษณ์ให้แก่ ลีริกสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา

กวีนิพนธ์แห่งความรักตามแบบฉบับของ Petrarca นี้จะเห็นได้จากงาน ของ Serafino dall' Aquila, Cariteo, Michelangelo และ Bembo ซึ่งเป็น กวีอิตาลีเยน เทคนิคการแต่งบทประพันธ์ลีริกนี้ได้ขยายวงออกไปต่างประเทศ มีผู้นิยมแต่งตามในฐานะที่เป็นของใหม่

อิทธิพลของ Petrarca เริ่มขึ้นในสเปนในศตวรรษที่ 15 โดย Marqués de Santillana และ Ausias March ซึ่งเป็นกวีที่ยิ่งใหญ่มากในการแต่งลีริก

ในโปรตุเกส อิทธิพลของอิตาลีเป็นสิ่งที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย รวมทั้ง ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่งานของ Petrarca ซึ่งก่อให้เกิดความประณีตงดงามขึ้นในการสร้างสรรค์วรรณกรรมโปรตุเกส กวีที่ยิ่งใหญ่ของโปรตุเกส หลายคนมี Petrarca อยู่ในสายเลือด ได้แก่ Sá de Miranda, Ferreira และ Camoens

ในฝรั่งเศส ผู้ที่บูชา Petrarca ได้แก่ Marot, Maurice Scève และ Louise Labé นอกจากนี้ยังนำ Petrarca มาคละเคล้ากับ Bembo ด้วย ความนิยมสูงสุดในงานของ Petrarca อยู่ที่กวีกลุ่มดาวลูกไก่ (Pléiade) ในราวปี-1550 ดังจะเห็นได้จากบทประพันธ์ต่อไปนี้คือ แต่ Marie, แต่ Cassandre, แต่ Hélène ซึ่งแต่งโดย Ronsard รวมทั้งบทประพันธ์ของ Du Belley เรื่อง L' Olive, Les Regrets และ Les Antiquités de Rome

ในอังกฤษโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยอลิซาเบธ (Age of Elizabeth) วรรณกรรมประเภท Petrarca มีความประณีตสวยงามเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จาก

Sonnets ของ Shakespeare และใน *Astrophel and Stella* ของ Sidney ใน *Amoretti* ของ Spenser ตลอดจนกวีอื่น ๆ ซึ่งไม่สู้ยิ่งใหญ่สัก

สไตล์ ของ Petrarca ที่แผ่กระจายไปทั่วยุโรปก็คือการใช้โวหารเปรียบเทียบแบบ Metaphor <sup>(1)</sup> ซึ่งใช้การเปรียบเทียบที่สมเหตุสมผลหลายประการ และกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ผู้อ่านวรรณกรรมของกวีต่าง ๆ ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาจะได้พบการเปรียบเทียบความรักกับพายุกลางทะเล เปรียบกับไฟที่กำลังลุกไหม้ เปรียบกับความเย็นสูงสุดจนทำให้ตัวแข็งราวกับหิน นอกจากนี้ยังได้วาดภาพตัวละครในเรื่องตามแบบของ Beatrice ในงานของ Dante และแบบ Laura ในงานของ Petrarca คือ น่ารัก เยือกเย็นและสวยงามเทพธิดา

ความรู้รุ่งโรจน์ของ Petrarca ถึงแม้จะเริ่มจางแสงลงก็ยังคงควรศึกษา ทั้งนี้ เพราะเกิดมีปฏิกิริยาขึ้นสองชนิด ชนิดแรกคือปฏิกิริยาของสไตล์ของบทประพันธ์ ประการที่สองคือทัศนคติต่อความรัก กล่าวคือมีนักเขียนบางกลุ่มนำสไตล์ของ Petrarca ไปเขียนเชิงล้อเลียนเพื่อต่อต้านความไม่ลึกซึ้งแต่ซับซ้อนของ Petrarca นักเขียนกลุ่มนี้พยายามหันสไตล์การแต่งบทประพันธ์ไปทางความง่าย ๆ ธรรมดา ๆ แต่มีเหตุผลสมควรยิ่งขึ้น และมีรูปลักษณะก่อนไปทางกรีกโรมัน ซึ่งเป็นคลาสสิกยิ่งขึ้น ในระหว่างที่ Petrarca กำลังเสื่อมความนิยมนี้ ทัศนคติต่อความรักก็ได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปในทางที่สมเหตุสมผล และลัทธิพิวริแตน (Puritanism) ก็กำลังฉายแสงรุ่งโรจน์ขึ้นทีละเล็กละน้อย ความรักและความสุภาพซึ่งคลุกเคล้าด้วยกามารมณ์กำลังเปลี่ยนโฉมหน้าไปเช่นกัน สิ่งเหล่านี้ยืนยันว่าความรักและอุดมการณ์ของความรักแบบ Petrarca กำลังเสื่อมลง

(1) โวหารแบบ Metaphor ได้แก่การเปรียบเทียบโดยใช้คำเชื่อม เช่น “เหมือน” “ดุจ” “ประหนึ่ง” “ราวกับ” ฯลฯ



อย่างไรก็ตาม ความรักในอุดมการแบบ Petrarca ได้กลับฟื้นขึ้นมามี  
ครั้งหนึ่งในระหว่างศตวรรษที่ 17 และ 18 ในสมัยก่อนโรแมนติค (Pre-  
Romanticism) และอยู่ในรูปลักษณะของ Romanticism ด้วย ในอังกฤษ Henry  
Boyd ผู้แปลงานของ Dante ได้เขียนเรื่อง The Triumphs of Petrarca ขึ้น  
ในปี 1807 Shelly เขียนเรื่อง Tiumph of Life (1812) ในฝรั่งเศส Lamartine  
ได้ทำให้ Petrarca ฟื้นคืนชีพขึ้นด้วยการใช้รูปแบบบทประพันธ์ที่สละสลวย  
สมบูรณ์ของ Petrarca.

### มนุษยธรรมนิยม (Humanism)

มนุษยธรรมนิยมมีรากฐานมาจากกรีกโรมันโบราณ และเจริญงอกงาม  
ขึ้นได้ด้วยความเคลื่อนไหวทางวิชาการ วิชาการได้เจริญขึ้น ดังนั้นมนุษยธรรม  
นิยมก็เจริญตาม บรรดาวรรณกรรมกรีกโรมันได้ถูกนำมาศึกษาอย่างเป็นวิชา  
การ และนำมาใช้ในชีวิตเพื่อให้ผู้คนได้อ่านและได้ศึกษา ความคิดใหม่ที่มีต่อ  
วรรณกรรมคลาสสิกหรือกรีกโรมันโบราณเช่นนี้ ได้แพร่หลายไปทั่วยุโรป

ความหมายของลัทธิมนุษยธรรมนี้มีหลายประการ ประการแรกใช้  
สำหรับยุค เป็นยุคที่มีการศึกษาโบราณคดีที่เกี่ยวกับกรีกโรมันอย่างเป็นวิชาการ  
ศึกษาแบบใหม่ด้วยจุดประสงค์ใหม่ และประเมินค่าใหม่ รวมทั้งนำโบราณคดี  
มาเขียนใหม่ด้วย ประการที่สองมีความหมายกว้างขวางมาก คือหมายถึง  
ทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตโดยเชื่อว่าสิ่งที่สำคัญในชีวิตก็คือความเป็นมนุษย์ ชีวิต  
มนุษย์เป็นผลงานของพระเจ้า มนุษย์เป็นผู้มีเกียรติภูมิสูง ความฉลาดต้องเริ่ม  
ด้วยความเข้าใจในมนุษย์

นักมนุษยธรรมนิยมมักจะเป็นนักวิชาการด้วย เป็นนักวิชาการที่มี  
ความรู้แตกฉานในโบราณคดีที่เกี่ยวกับกรีกโรมัน เป็นผู้ค้นพบว่าโลกมีอะไร

ซ่อนอยู่บ้าง และมนุษย์มีคุณค่าต่อโลกอย่างไร ถึงแม้อุดมการณ์ของนักมนุษย-  
ธรรมนิยมจะเลอค่ายิ่ง แต่ก็ยังมีผลต่อวรรณกรรมเป็นอันมากเท่าๆ กับมีผลใน  
วิชาการต่างๆ ในปรัชญา ความคิดเกี่ยวกับการเมือง และทัศนคติในแง่มุมต่าง ๆ  
ที่เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์

นักวรรณคดีเปรียบเทียบจะต้องสืบสาวสัมพันธ์ภาพระหว่างลัทธิมนุษย-  
ธรรมนิยมกับสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแล้ว และต้องกำหนดจุดที่สนใจที่สุด  
ไว้กับความสัมพันธ์ระหว่างนักมนุษยธรรมนิยมกับวรรณคดีทั้งในแง่ความคิด  
และรูปแบบ

ในบรรดานักมนุษยธรรมนิยมที่ยิ่งใหญ่ก็มี *Erasmus* แห่ง *Rotterdam*  
ในศตวรรษที่ 16 เป็นผู้อยู่ท่ามกลางความเคลื่อนไหว และเป็นคนยุโรปสมัย  
ใหม่ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน เป็นผู้นำทางวิชาการที่อยู่แถวหน้าสุดและเป็นผู้เผย  
แพร่สไลด์และความคิดของกรีกโรมันโบราณในแนววิชาการ *Erasmus* ได้เขียน  
บทประพันธ์เป็นภาษาละตินหลายชิ้นแสดงถึงความทะเยอทะยานซึ่งได้รับผล  
สำเร็จอย่างดี *Erasmus* ได้รับความประทับใจจาก *Virgil* และ *Plato* รวมทั้ง  
*Cicero* และ *Petrarca* ด้วย

นักมนุษยธรรมนิยมที่ยิ่งใหญ่อีกผู้หนึ่งคือ *Boccaccio* ซึ่งไม่ย่อท้อในการ  
เสนองานจากกรีกโรมันโบราณ ดังจะเห็นได้จากเรื่อง *De casibus virorum*  
*illustrum* (About the Stories of Illustrious Men) *De claris mulieribus*  
(About Famous Women) และ *De genealogiis Deorum* (About the  
Genealogy of the Gods) งานเขียนเกี่ยวกับ *Dante* ที่ *Boccaccio* แต่งขึ้นนับ  
เป็นเมล็ดพืชเมล็ดแรกที่หว่านลงเนื้อนาของนักมนุษยธรรมนิยม

ในเยอรมัน มนุษยธรรมนิยมเริ่มด้วยสิ่งที่เรียกกันว่า *Bohemian*  
*Humanism* ในสมัยพระเจ้า *Charles* ที่ 4 ซึ่งมีราชสำนักอยู่ที่กรุง *Prague*

เป็นที่ซึ่ง Petrarca กับ Cola di Rienzo เคยไปเฝ้า ขณะนั้นได้เริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยเยอรมันแห่งแรกในปี 1348 ต่อจากนั้นอีกไม่กี่ปีก็เกิดหนังสือขึ้นเล่มหนึ่งชื่อ *Der Ackermann und der Tod* (*The Plowman and Death* ในราว ค.ศ. 1400) แต่งโดยนักมนุษยธรรมนิยมชื่อ Johannes von Saaz นับเป็นประกาศชิ้นแรกเกี่ยวกับการขัดขึ้นอำนาจเด็ดขาดของความตาย ครั้นต่อมาภายหลังสงคราม Hussite มนุษยธรรมนิยมแบบ Bohemian ก็ถูกทำลายลงในศตวรรษที่ 15 และค่อย ๆ แทนที่ด้วยความนิยมในอิตาลีซึ่งได้ผสมผสานเข้ากันอย่างดีกับความนิยมในเยอรมันเอง ได้มีการแปลวรรณกรรม ของ Aesop Boccaccio และ Plautus ยุคทองของมนุษยธรรมนิยมในเยอรมันอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1480—1540 ผู้ที่เด่นที่สุดคือ Jakob Wimpfeling นักประวัติศาสตร์ซึ่งปลดแอกมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ออกจากนักวิชาการนิยม (Scholasticism) อีกคนหนึ่งคือนักกฎหมาย Sebastian Brant ผู้เขียนเรื่อง *Das Narrenschiff* (*The Ship of Fools*, 1494) และเพื่อนรักของ Luther คือ Philip Melancthon เป็นต้น การศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในระยะนี้ของเยอรมันมีแนวโน้มไปทางกรีกโรมันโบราณ และมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ ในยุโรปก็เป็นเช่นนี้ด้วย ได้แก่ มหาวิทยาลัย Salerno, Bologna, Paris, Oxford, Cambridge, Montpellier, Salamanca, Prague, Cracow, Vienna, Heidelberg และอื่น ๆ พฤติการณ์เช่นนี้เป็นการสนับสนุนความใหม่และความมีชีวิตชีวาของนักมนุษยธรรมนิยมให้กว้างขวางแพร่หลายยิ่งขึ้น

สิ่งที่มีความสมควรศึกษาในมนุษยธรรมนิยมก็คืออิทธิพลของฮีบรูหรือยิว ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นจาก Johann Reuchlin ซึ่งเป็นคนเยอรมันเชื้อชาติยิว (1455—1522) นักวรรณคดีเปรียบเทียบควรรักษาปัญหาและทัศนคติของนักเขียนที่มีต่อยิวตั้งแต่สมัย Aristotle, Tacitus และ St. Augustine จนถึง Dante และ

Luther ซึ่งเป็นยิวที่ถูกขับไล่ออกจากสเปนเมื่อ ค.ศ. 1492 รวมทั้งควรศึกษาถึงการแอนตี้ยิว (anti-Semitism) ในวรรณกรรมของ Chaucer, Montaigne และ Shakespeare ในขอบเขตของมนุษยธรรมนิยม ได้นำยิวกลับมาศึกษาใหม่อีกครั้งหนึ่งในฐานะที่มีอิทธิพลโดยผ่านมาทางพระคัมภีร์ไบเบิล และเข้าไปสู่วงวรรณคดี การศึกษาเกี่ยวกับพระคัมภีร์ในแนวใหม่นี้อยู่หมล็กไม่พ้นที่จะศึกษาการต่อต้านของโปรแตสแตนต์และตามที่ปรากฏในวรรณคดี หนังสืออีบุรพิมพ์เป็นครั้งแรกที่ Reggio ใน ค.ศ. 1475 เป็นแรงกระตุ้นให้นักวิชาการหันมาวิเคราะห์ยิวในทางเกี่ยวกับวิชาการ และทำให้เห็นความน่าเกลียดชังของการต่อต้านยิว และการก้าวร้าว ล่วงละเมิดความเป็นมนุษย์ กล่าวกันว่า Johanne Reuchlin เป็นศูนย์กลางของความขัดแย้งเกี่ยวกับการต่อต้านยิวซึ่งได้รับความสนับสนุนจากนักวิชาการชั้นนำของยุโรป ได้แก่ Erasmus, More, Luther, Hutten และคนอื่น ๆ Reuchlin ได้ประกาศความรู้สึกรักในแนวมนุษยธรรมนิยมของเขาไว้ในหนังสือชื่อว่า *Epistolae clarorum virorum* (Letters of Famous Men, 1514) ต่อมา Ulrich von Hutten และนักวิชาการอื่น ๆ ที่ขบขันความคิดของ Reuchlin ก็ได้พิมพ์หนังสือที่ต่อต้าน Reuchlin ชื่อว่า *Letters of Obscure Men*, 1516 โดยไม่ปรากฏนามผู้แต่ง หนังสือนี้มีคุณค่าอีกอย่างหนึ่งคือในทางวิจารณ์ เป็นคำวิจารณ์ (Satire) ที่นำชัยชนะขึ้นเด็ดขาดมาสู่มนุษยธรรมนิยม โดยนักวิชาการนิยมเป็นผู้พ่ายแพ้

Erasmus แห่ง Rotterdam ก็เป็นนักมนุษยธรรมนิยมที่โด่งดังสูงอีกคนหนึ่ง เป็นชาวฮอลันดาซึ่งเดินทางไปต่างประเทศหลายแห่ง เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และจิตใจ Basel สวิสเซอร์แลนด์มากที่สุด ได้พำนักอยู่ใน Basel นานหลายปี เป็นคนมีสติปัญญาสูงและคมกล้า และกว้างขวางมาก รู้จักคนมาก เช่นได้รับความเป็นมิตรและไว้วางใจจากพระสันตปาปาหลาย

พระองค์ รวมถึงเจ้าชายองค์สำคัญๆ ในยุโรปด้วย เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดระหว่าง คาร์อลิกและโปรแตสแตนต์โดยไม่ได้ตั้งใจ เป็นศัตรูสำคัญของ Luther ผู้มี อารมณ์รุนแรง เป็นผู้แก้ไขเนื้อหาภาษากรีกให้ถูกต้องตามหลักปรัชญาเพื่อให้ได้ New Testament ที่ถูกต้อง (1516) เป็นผู้แต่งหนังสือ Satire ซึ่งมีชื่อเสียง ก้องไกลชื่อ Enkomium Moriae (The Praise of Folly, 1508 และ Handbook of a Christian Soldier, 1517) ทั้งนี้เพื่อให้คนหันมาเห็นความสำคัญของหลัก ศีลธรรมในศาสนามากกว่าเดิม ชื่อเสียงของ Erasmus ก้องทั่วยุโรปก็เพราะเหตุ ดังกล่าวแล้ว

นักมนุษยธรรมนิยมชาวอังกฤษที่ยิ่งใหญ่ที่สุดไม่มี ใครเกิน Thomas More ซึ่งเป็นนักวิชาการ นักกฎหมาย รัฐบุรุษและเป็นคริสเตียนที่เคร่งครัด ได้แต่ง เรื่อง Utopia (1516) เพื่อแสดงทัศนะเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ จนกระทั่งตก เป็นผู้รับเคราะห์จากลัทธิคดขี่ของพระเจ้า Henry ที่ 8 ชีวิตและความตาย ของ More ประทับใจ Herrera กวีสเปนเป็นอันมากจนถึงกับได้ค้นคว้าแต่งชีว ประวัตินี้ของ More หลังจากที่ถูกประหารชีวิตในปี 1535 ความตายของ More ยังได้ทำให้นักมนุษยธรรมนิยมชาวอังกฤษแห่ง Oxford และที่อื่น ๆ มีความคิด โน้มเอียงมาทาง More และ Roger Ascham แห่ง Puritanism ผู้ต่อวันก็เสื่อม ความนิยมลง คาร์อลิกแบบอิตาลีที่มีผู้บิดเบือนให้ผิดรูปไปก็ถูกต่อต้านอย่างจริงจัง

#### Boccaccio

Giovanni Boccaccio (1313—1375) เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้สร้างสรรค์ สิ่งใหม่ให้แก่ยุโรปในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ทั้งนี้ก็เพราะ Boccaccio เป็นคน แรกที่พัฒนาชนิดของวรรณกรรม ซึ่งตัวอิตาลีนำไปใช้ตามแล้วเลยเข้าไปใน ประเทศอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้ Boccaccio ยังเป็นบิดาแห่งเรื่องสั้นสมัยใหม่ ซึ่งเรียกกันว่า novella ทั้งนี้ก็เพราะในยุคเดียวกันนี้มีแต่มหากาพย์ที่แสดงความ รู้สึกนึกคิดที่ยาวมาก novella ของ Boccaccio มีลักษณะสั้นลงจึงมีผู้แต่งตาม

ได้สะดวก รวดเร็ว ดังนั้นจึงเป็นรูปแบบวรรณกรรมที่แพร่สะพัดไปทั่วยุโรป ในช่วงยุคของ Renaissance หรือยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาอันนี้ ไม่ต้องสงสัยเลยว่า นวนิยายหรือ Novel ที่นิยมแต่งกันในปัจจุบันนี้ก็คือผลวิวัฒนาการของ Novella ซึ่ง Boccaccio ได้ริเริ่มขึ้นนั่นเอง

นักวรรณคดีเปรียบเทียบควรสนใจอิทธิพลของ Boccaccio และเค้าโครง เรื่องของเขาซึ่ง ณ ที่นี้จะพูดถึงพอเป็นสังเขปเพื่อใช้เป็นแนวทางศึกษาเท่านั้น

เนื้อเรื่องและเค้าโครงเรื่องของ Decamerone เป็นสิ่งแรกที่น่าสนใจ เพราะได้นำเข้ามาไว้ในกรอบของการเขียนสั้น ๆ ซึ่งเรียกว่า novella เค้าโครง เรื่องนี้ได้จากกรีกโรมันโบราณ รวมทั้งจากอินเดียและอาหรับด้วย รวมทั้งจาก Fabliaux ของฝรั่งเศส และเรื่องเล่าเก่าแก่จากสเปน นับเป็นการค้นพบอย่าง แท้จริง ที่ได้เก็บสิ่งเหล่านี้จากหลายแห่งมารวมไว้ในที่เดียวกัน โดยใช้วิธีเล่า บรรยายเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นบ่อเกิดของเรื่องต่าง ๆ ที่เขียนเป็นบทละคร และคำประพันธ์มากมาย

นวนิยายสามเรื่อง ซึ่งแพร่หลายไปทั่วยุโรปคือ *เรื่องแรก* เล่าถึงมิตรภาพระหว่าง Titus กับ Gisippus (จะกล่าวถึงแต่ชื่อที่ใช้ในภาษาอังกฤษ) ซึ่ง Sir Thames Elyot แปลคือ The Governor (1531) *เรื่องที่สอง* เล่าถึงบิดา ซึ่งมีลูกสาว, ชายแก่ที่มาเกี้ยวลูกสาว, ตัวลูกสาว, Tancred, Guiscard และ Ghismonda ซึ่งแปลเป็นภาษาละตินโดย Leonardo Bruni ถูกนำไปดัดแปลง เป็นบทละครโดย Wilmot ใน ค.ศ. 1591 และ Dryden นำเค้าโครงไปแต่ง เป็นกวีนิพนธ์*เรื่องที่สาม* เล่าถึงความมานะอดทนของ Griseldis ซึ่ง Petrarca เป็นผู้แปลเป็นภาษาละติน และต่อมา Chaucer ได้แปลจากฉบับละตินเป็น ภาษาอังกฤษโดยที่ไม่รู้จักผู้แต่งเดิม Chaucer ให้ชื่อฉบับแปลของเขาว่า Clerk's

Tale เรื่องราวของ Griseldis นี้แพร่หลายที่สุดในยุโรป มีผู้นำไปใช้เป็นเค้าโครงเรื่องละครเช่น Hans Sachs, Gerhart Hauptmann, Friedrich Halm (1835)

เค้าโครงเรื่องจาก Decamerone ใช้อย่างแพร่หลายเป็นระยะเวลานานถึง 100 ปี ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 ถึง 17 <sup>(1)</sup> La Fontaine แห่งฝรั่งเศสเป็นผู้นำไปเล่าใหม่มากที่สุด ดังนั้นจึงนับได้ว่ากวีฝรั่งเศสผู้นี้ เป็นผู้เผยแพร่เค้าโครงเรื่องของ Decamerone ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

ส่วนงานที่เขียนเป็นภาษาอิตาเลียนอื่น ๆ ของ Boccaccio ก็มีผู้นำไปแปลเป็นภาษาต่าง ๆ ทั้งในอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปนและ เยอรมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอังกฤษ เป็นกรุใหญ่ที่สุดของงานแปลของ Boccaccio ทั้งนี้เพราะได้ผู้นำที่แข็งแกร่งอย่าง Chaucer ในการศึกษาของอิตาลี งานของ Chaucer ได้ยืนยันว่าเขาได้รับอิทธิพลอย่างมากมาจากอิตาลี ตัวอย่างเช่นเรื่อง Knight's Tale ซึ่งมีรากฐานมาจาก Teseide เรื่อง Troilus and Criseyde มีรากฐานมาจาก Filostrato เรื่อง Monk's Tale และ Legend of good Women ก็ได้อิทธิพลความคิดจากเรื่อง De casibus virorum illustrium และจาก De Claris mulieribus ตามลำดับ

ในสเปน นักเล่านิทานในตอนปลายศตวรรษที่ 15 คือ Juan de Flores ได้ลอกเลียน Boccaccio เรื่อง Fiammetta ไปแต่งเป็น Grismatte y gradissa ใน ค.ศ. 1495

นอกจากที่กล่าวแล้ว ยังมีวรรณกรรมหลายชิ้นของ Boccaccio ที่มีอิทธิพลไปทั่วทุกชาติในยุโรป เช่นเรื่อง Corbaccio ซึ่งต่อต้านผู้หญิง (anti-feminism) คนยุโรปทั่วไปในขณะนั้นล้วนแต่มีความรู้สึกต่อต้านผู้หญิงด้วยกัน

---

(1) เรื่องเดียวกัน เล่มเดียวกัน หน้า 68

ทั้งสิ้นถึงแม้คนฝรั่งเศสจะเถียงว่า ใน “จิตใจของพวกโกโลว์” (esprit gaulois) จะมีความรู้สึกต่อต้านผู้หญิงอยู่ก่อนแล้วก็ตาม นอกจากนิงานของ Antoine de la Salle ก็ได้รับอิทธิพลจาก Boccaccio ไม่สามารถจะนับให้ถ้วนได้ว่ามีใครบ้างที่ยอมรับอิทธิพลของกวีอิตาลีผู้นี้ แต่ก็อาจจะอ้างได้อย่างไม่ผิดเลยดังนี้

อังกฤษ — Dryden, Landor และ Tennyson

อเมริกา — Longfellow

ฝรั่งเศส — Mirabeau, Musset และ Anatole France

เยอรมันและออสเตรีย — Bürger, Wieland, Schnitzler และ Oskar Maria Graf

ตกมาถึงศตวรรษที่ 19 การดัดแปลงเรื่องราวจากงาน Boccaccio ก็ยังดำเนินต่อไปเช่นในสวิสเซอร์แลนด์ Keller ได้นำไปเขียนเรื่องชื่อ A Village Romeo and Juliet (ขอใช้แต่ภาษาอังกฤษ) โดยนำร่างเค้ามาจากเรื่อง Romeo and Juliet ใน novella ของ Boccaccio

Boccaccio ได้ให้ของใหม่อีกชั้นหนึ่งในโลกวรรณกรรม นั่นคือการนำชีวิตคนบ้านนอกที่เลี้ยงแกะอยู่ตามท้องทุ่งมาเขียน ในรูปของบทละครและ novella (การนำชีวิตคนบ้านนอกมาเขียนนี้ Virgil และ Petrarca ก็ทำแต่ใช้ในการแต่งบทประพันธ์) ผู้ที่รับอิทธิพลนวนิยาย Pastoral novel เกี่ยวกับชีวิตบ้านนอกของ Boccaccio ได้แก่ Sannazaro ในเรื่อง Arcadia (1480) Jorge de Montemayor ใน Diana enamorado (1550) Cervantes ใน Galatea (1585) และ Lope de Vega ใน Arcadia (1598) ในเยอรมันนิยมเขียนเรื่องชีวิตบ้านนอกอย่างแพร่หลายตลอดศตวรรษที่ 17 เช่นเดียวกับบทละครเรื่องชีวิตบ้านนอก Pastoral drama Shakespeare, และ Hardy ก็นิยมบทละครประเภทนี้มากเช่นกัน



Lodovico Ariosto (1474—1533) เป็นกวีในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาชาวอิตาลี เป็นกวีที่มีศิลปะแหลมคม ฉลาดลึกซึ้ง และมีเสน่ห์ประทับใจ เรื่องที่เขาเขียนอยู่ในวงความเป็นอยู่ในบ้านดังจะเห็นได้ชัดเจน ในอัตชีวประวัติของเขาที่ชื่อว่า *Satire* (1512) งานชิ้นนี้มีผู้ลอกเลียนแบบหลายคนเช่น Vauquelin de la Fresnaye แห่งฝรั่งเศส ส่วนบทละครซ้ำกันของเขาก็มีผู้แปลออกเป็นหลายภาษา เช่น Gasscoigne แปลเป็นอังกฤษ Jodelle แปลเป็นฝรั่งเศส Torres Naharro แปลเป็นภาษาสเปน Ariosto เป็นอีกผู้หนึ่งที่เผยแพร่วรรณกรรมกรีกละตินใหม่ (neo—classic) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการแต่งบทละคร

งานชิ้นเอกของ Ariosto หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือชิ้นเอกของยุค Renaissance ฟื้นฟูศิลปวิทยา ก็คือ เรื่อง *Orlando furioso* (Mad Roland, 1516—32) เป็นงานที่เขียนอย่างประณีตงดงาม ซึ่งทำให้ Ariosto โด่งดังขึ้นเป็นกวีอมตะแห่งอิตาลี ในโลกของวรรณกรรม Ariosto มีสไตล์การเขียนที่มีชีวิตชีวา เต็มไปด้วยความรู้สึกละเอียดอ่อน บทกวีมีเสียงไพเราะราวเสียงดนตรี เต็มไปด้วยจินตนาการ สุกภาพ และมีเหน็บแนม ยั่วล้อ แม้แต่สำนวนพรรณนาความทั่ว ๆ ไปของเขาก็ได้รับผลสำเร็จอย่างงดงามมาก การเขียนของเขามีความเข้มข้นเหนียวแน่น (coherence) เป็นพิเศษ

*Orlando furioso* หรือ *Roland* ซึ่งเป็นบ๊าแปลเป็นภาษาสเปนโดย Hierónimo de Urrea (1549) แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสโดย Gabriel Clappuys (1576) แปล เป็นภาษาเยอรมัน โดย Diederich von dem Werder (1636) ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษนั้นดีที่สุด ผู้แปลคือ Sir John Harington ซึ่งได้นำไปใช้ ในมหากาพย์ *Faerie Queene* ทั้งนี้เพราะ Spenser ได้รับความประทับใจจากเรื่อง *Orlando furioso* นี่มาก Shakespeare ก็คงเป็นเช่นเดียวกับ

Spenser เพราะบทละครเรื่อง Much Ado About Nothing ของเขาเป็นหลักฐานยืนยันอย่างแข็งแรง ในฝรั่งเศส Cervantes ได้เขียนเรื่อง Don Quixote ขึ้นเพื่อต่อต้านอัศวินผู้รักเกียรติและเสียสละ โดยได้รับยั่วล้ออย่างอ่อน ๆ จาก Orlando

ในราว ค.ศ. 1600 ได้เกิดข้อขัดแย้ง ระหว่างผู้สนับสนุน Ariosto กับผู้สนับสนุน Tasso ซึ่งหมายถึงความขัดแย้งระหว่างสมัยโบราณกับสมัยใหม่ ในการขัดแย้งนี้ได้เกิดการวิจารณ์วรรณกรรมกรีกละตินใหม่ติดตามมาด้วยผู้สนับสนุน Tasso มักจะเป็นผู้เลื่อมใสศรัทธาในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งมีบทบาทสำคัญมากอยู่เสมอมา

ในศตวรรษที่ 18 Voltaire และ Wieland ชื่นชม Ariosto เป็นอันมาก ได้นำงานของ Ariosto มาชุบให้ฟื้นขึ้น ในการต่อสู้กับลัทธิ Orthodoxy ซึ่งเกิดขึ้น ก่อนยุค Baroque เล็กน้อย ทั้งนี้เพื่อปลดปล่อยมนุษย์ ทั้งทางกายและทางใจให้พ้นจากอวกของ orthodox ยิ่งกว่านั้นปรัชญาของ Epicurus (บูชาความสุขสำราญ) ของกรีกก็กลับมามีความสำคัญในการเกิดใหม่ของกรีกโรมันในยุคนี้ด้วย Voltaire ได้ลอกเลียนแบบ Ariosto อย่างใกล้ชิด ดังจะเห็นได้จากเรื่อง La pucelle d'Orléans (The Maid of Orleans) ซึ่งลอกเลียนมาเกือบจะทุกหน้า ส่วนในเยอรมัน Wieland ได้นำไปแต่งใหม่โดยอาศัยความคิด และวิธีแต่งบทประพันธ์ ซึ่งมีชีวิตชีวาเต็มไปด้วยความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน น่าอยากหรืออยากเห็นของ Ariosto

#### Castiglione กับ Machiavelli

งานของกวีทั้งสองนี้มีลักษณะตรงกันข้ามกับหลายประการ และต่างก็มีอิทธิพลกว้างขวางมากโดยเท่าเทียมกัน

Baldassare Castiglione (1478-1529) เป็นกวีในราชสำนักของพระเจ้า Léon ที่ 10 งานชิ้นที่เด่นที่สุดคือ "ข้าราชสำนัก" (Courtier) ความคิด

ของ Castiglione เป็นความคิดหรืออุดมคติของผู้ดี และเป็นรูปลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สูงเด่นเป็นที่มุ่งหวังจะใคร่ได้ของคนทั่วไป ความรักในทัศนะของ Castiglione ก็เป็นแบบผู้ดี ซึ่งตรงกันข้ามกับ Machiavelli ทั้งหมด คือเป็นความรักตามที่คนธรรมดาทั่ว ๆ ไปปฏิบัติ ใกล้เคียงกับความจริง ส่วนความคิดทางการเมืองก็มีลักษณะตามที่แท้จริง และปรากฏอยู่ในสมัย Renaissance จริง ๆ งานของคนทั้งสองนี้ เมื่อนำมาประกอบเข้าด้วยกัน ก็จะได้รูปลักษณ์ของ Renaissance ที่ครบทุกด้าน

Niccolo Machiavelli (1469-1527) เป็นรัฐบุรุษและนักประวัติศาสตร์อิตาลี เกิดที่เมือง Florence เป็นผู้แต่งเรื่อง The Prince, เจ้าชายและ Warfare (ยุทธศิลป์) เป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลมาก เป็นนักการเมืองที่นิยมความสมจริง (realism) เป็นคนที่ห่วงใยอนาคตของประเทศชาติ เกรงว่าฐานะทางการเมืองของชาติจะไม่บรรลุเป้าหมายถ้าวิพากษ์เรื่องศีลธรรมจรรยาจนเกินไป ความคิดของ Machiavelli นี้มีผู้ยอมรับอย่างรวดเร็ว เพราะสอดคล้องกับความเป็นจริง ใครที่คิดเห็นว่าการเมืองคือเรื่องสกปรกนั้น เท่ากับว่าเป็นผู้นิยม Machiavelli (โดยไม่รู้สึกตัว) หรืออีกนัยหนึ่งก็คือนิยมความเป็นจริงนั่นเอง

Castiglione ได้แสดงให้เห็นว่าสุภาพชน ควรมีความประพฤติอย่างไรบ้างจึงจะได้ชื่อว่าเป็นแบบอย่างที่ดีสมบูรณ์ กวี Garcilaso de la Vega แห่งสเปน และ Sir Philip Sidney แห่งอังกฤษ ได้นำแบบฉบับนี้ ไปเผยแพร่ในประเทศของเขา แบบฉบับของสุภาพชนนี้ Castiglione แสดงไว้ในหนังสือเรื่อง Cortegiano ซึ่งกลายเป็นหนังสือคู่มือของจรรยา มารยาทผู้ดี และเป็นประมวลกฎของวัฒนธรรมที่ดำรงในสมัยโบราณ นอกจากในหนังสือนี้แล้ว Castiglione ก็แสดงไว้ในบทสนทนาของตัวละครในเรื่อง ใช้คำสนทนา

ระหว่าง Lady Emilia Pia และ Lord Gaspar Pallavicino ซึ่งก็มีลักษณะคล้ายกับบทสนทนาของตัวละครในเรื่อง Much Ado About Nothing ของ Shakespeare โดยเฉพาะในตอนที่ Beatrice กับ Benedick สนทนากัน เหล่านี้เป็นหลักฐานยืนยันว่า ความคิดจากกวี Castiglione ได้ซึมซาบเข้าไปในความคิดของกวีรุ่นหลัง ๆ โดยมีได้จำกัดกาลเวลา และประเภทของกวี เช่นกวี Molière แห่งฝรั่งเศส (ศ. 17) ได้รับความคิดนี้ไว้และนำไปสร้างเป็นลักษณะของ Honête homme แห่ง ศ. 17 และท่าน Lord Chesterfield แห่งอังกฤษ (ศ. 18) ก็นำไปสร้างลักษณะของ Gentleman แห่ง ศ. 18 ด้วยเช่นกัน

ส่วนเรื่อง Principe หรือ The Prince หรือเจ้าชาย (1531) ของ Machiavelli ก็ได้รับความนิยมคู่กัน แต่คนละแง่มุม Machiavelli ไม่เห็นศีลธรรมมารยาทแต่เห็นว่าเจ้าชายที่จะเป็นกษัตริย์ต่อไปภายหน้านั้น ต้องมีอะไรบางอย่างจำเป็นจะรักษาสิ่งที่จำเป็นไว้ให้ยั่งยืนอย่างไร มีวิธีขยายพลังอำนาจอย่างไรบ้าง เพื่อให้ยั่งยืนไปจนถึงวันที่จะปลดปล่อยอิตาลีให้พ้นจากชนป่าเถื่อนหรือ barbarians ที่ครอบครองยุโรปอยู่ในขณะนั้น อย่างไรก็ตามขณะที่มีผู้สนับสนุน Machiavelli ก็มีผู้โจมตีว่า ไม่เที่ยงธรรม และได้นำความคิดไปใช้ ในทางที่ไม่เที่ยงธรรม อีกต่อหนึ่งด้วย สิ่งที่ไม่มีการขัดแย้งก็คือ คนปัญญาที่แข็งแกร่งของ Machiavelli ซึ่งเขาแสดงไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์หลายเล่มเช่น Istorie fiorentina (1525) Warfare (Arte della Guerre ยุทธศิลป์, 1521) ความคิดของ Machiavelli นี้ คนหัวรุนแรงในยุคต่าง ๆ นิยมลอกเลียนแบบนำไปกล่าวอย่างแพร่หลายมาก ในบรรดาผู้ที่นำความคิดของ Machiavelli ไปใช้ ในทางที่ไม่เที่ยงธรรมก็มี Huguenot Gentillet แห่งฝรั่งเศส นำความคิดจากเรื่อง Prince ไปเขียนใน Discours sur les moyens de bien gouverner, 1576 ซึ่งสร้างความเกลียดชังอย่างรุนแรงขึ้นในจิตใจผู้อ่าน นอกจากนี้ก็มี Marlowe เขียนใน Jew of Malta และ Shakespeare ใน Iago

ในปัจจุบันนี้ นักธรรมนิยม (moralist) ได้กระโดดข้าม Machiavelli ไปอย่างเด็ดขาดโดยไม่เคยอ่านเลย อิทธิพลของคำคำหานี้มีมากที่สุด ใน Spain สมัยพระเจ้า Philip ที่ 2 และในฝรั่งเศสสมัยพระเจ้า Louis ที่ 14 และใน อิตาลีสมัย Mussolini

**สรุป** ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศอิตาลีได้มีส่วนเสริมสร้างวรรณกรรมยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาของยุโรปเป็นอันมาก การเสริมสร้างนี้ได้ใช้วรรณกรรมของ Dante, Petrarca, Boccaccio, Ariosto, Castiglione และ Machiavelli เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีงานชั้นย่อย ๆ ของกวีอิตาลีคนอื่น ๆ อีกมากซึ่งผู้สนใจอย่างละเอียดคงจะหาศึกษาได้เอง ณ ที่นี้ ไม่สามารถรวบรวมมากกล่าวได้ทั้งหมด

### เยอรมัน

โดยเหตุที่พื้นความรู้ของนักศึกษายังไม่เคยผ่านเรื่องราวเกี่ยวกับวรรณคดีเยอรมันมาก่อนเลย ดังนั้นจึงสมควรที่จะนำเรื่องทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับวรรณคดีเยอรมันมากล่าวไว้ ณ ที่นี้อย่างสังเขปเสียก่อน

คนเยอรมันเป็นสาขาของตระกูล Indo-European ซึ่งเชื่อกันว่ามีพื้นเพดั้งเดิมอยู่ใกล้ Vistula หรือ อาเซียตอนกลาง กลุ่มคนในตระกูล Indo-European ได้แตกกระจายกระจาย ไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอินเดียบ้าง ไปอยู่ใน Asia Minor บ้าง และไปอยู่ในดินแดนยุโรปปัจจุบันนี้บ้าง ในบรรดาผู้ที่เข้าไปอยู่ในยุโรป ก็ได้มีคน Germanic หรือเยอรมันรวมอยู่ด้วย คนกลุ่มนี้ได้เดินทางต่อไปทางเหนือของยุโรปและตั้งหลักฐานบ้านเรือนอยู่ในประเทศต่าง ๆ แถบสแกนดิเนเวีย และทะเล Baltic

ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 1 คนเยอรมันได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามภาษาที่เขาใช้พูดจากันคือ

1. East Germanic หรือ Gothic
2. West Germanic
3. North Germanic หรือ Scandinavian

กลุ่มที่ 1 East Germanic ภาษาของคนกลุ่มนี้เลิกใช้กลายเป็นภาษาตายเมื่อราวศตวรรษที่ 6

กลุ่มที่ 2 West Germanic ได้แยกออกเป็นสองตอน คือ High German กับ Low German

High German เป็นภาษาถิ่น ใช้พูดกันในแถบกลางและใต้ของประเทศเยอรมัน เป็นภาษาดั้งเดิมของคนเยอรมันในปัจจุบันนี้

Low German เป็นภาษาเหนือ ซึ่งนับเป็นภาษาดั้งเดิมของภาษาอังกฤษ ภาษาของชาวfrisland (Frisian, Friesland) และภาษาฮอลันดา

กลุ่มที่ 3 North Germanic เป็นภาษาดั้งเดิมของชาวนอร์เวย์ เดนมาร์ก สวีเดน และ ไอซ์แลนด์

คนเยอรมันแต่เก่าก่อนมีนิสัยชอบทำสงคราม มีความเป็นอยู่ตามธรรมชาติยังไม่ค่อยเจริญ “มีอารมณณ์มึงทั้ง ชอบทำการรุนแรง และกล้าหาญ” (1) ศาสดาดั้งเดิมของคนเยอรมัน คือการบูชาเทพเจ้า บูชาในแง่ของความเข้มแข็งมีพลังกำลังสูงและกล้าหาญยิ่งกว่าบูชาในแง่ศีลธรรมและความฉลาด คนเยอรมันได้รับศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในราว ค.ศ. 400

หลังจากที่จักรวรรดิโรมันตะวันตกได้เสื่อมอำนาจลงแล้ว Theodoric และพวก Ostrogoth ได้สร้างจักรวรรดิขึ้นใหม่ แต่ก็ไม่ยั่งยืน ทั้งนี้เพราะชนเผ่า Vandal, Visigoth และ Frank ได้มีอำนาจสูงทางการเมืองและการทหารในสมัยของพระเจ้า Charlemagne (768-814) พวก Ostrogoth ก็เข้มแข็งขึ้นและ

(1) THOMSON Stith and GASSNER John, Our Heritage of World Literature, Dryden Press, New York 1942, p. 502.

สามารถรวมตัวกันเป็นประเทศชาติปกครองแบบ anarchy และกระจายอำนาจ หลังสมัยพระเจ้า Charlemagne ก็ได้มีจักรพรรดิ Saxon หลายองค์ครองประเทศตั้งแต่ปี 919—1024 ในระหว่างนี้เยอรมันก็เป็นประเทศที่มีความมั่นคง เป็นปึกแผ่นแน่นหนา ได้ติดต่อกับคนโรมัน และรับวัฒนธรรมโรมันไว้เป็น การเสริมพลังทางปัญญา ในระหว่างสงครามครูเสด เยอรมันก็เข้าร่วมด้วยและ ช่วยพวกอศวินรบอย่างใกล้ชิด พวกอศวินเป็นชนชั้นในสังคมที่มีฐานะมั่นคง มีความศรัทธาแก่กล้าในศาสนา และนำวัฒนธรรมที่ดังามมาจากต่างประเทศ

ในด้านวรรณคดี สำหรับ East Germanic หรือ Gothic ได้มีการแปล พระคัมภีร์ Bible ขึ้น โดย Wulfila

วรรณคดี ใน West Germanic มีมากกว่า กล่าวถึงวีรบุรุษที่เก่งกล้า สามารถ เขียนในราว ค.ศ. 750-1100 พระเจ้า Charlemagne ได้ทรงรวบรวม เข้าไว้ด้วยกัน แต่ก็ถูกทำลายภายหลังสมัยของพระองค์ วรรณคดีเยอรมันใน ระยะแรก ๆ นี้เขียนเป็นภาษาละติน

ส่วนวรรณคดี Middle High German (1100—1500) มีรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นอีกมากมาย เช่นมหากาพย์ บทประพันธ์สั้น ๆ แบบลิริค วรรณกรรม คำเทศน์ คติ คำสอน นิทานนิยาย เรื่องเล่าต่าง ๆ บทประพันธ์ต่าง ๆ บทกวี ทางประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ และบทละคร

#### วรรณคดีโกติก Gothic หรือ East Germanic

Wulfila (ประมาณ ค.ศ. 311—383) เป็นบิชอปในศาสนาคริสต์นิกาย และเป็นผู้เผยแพร่งานแปลพระคัมภีร์ Bible และเป็นคนคิดตัวอักษรโกติกขึ้นเป็นคนแรก โดยนำอักษรกรีกโรมัน และ Runic มาผสมผสานกัน Wulfila ได้ใช้ต้นฉบับพระคัมภีร์ไบเบิลภาษากรีก และแปลถ่ายทอดด้วยความสามารถที่สูง

## วรรณคดี West Germank

วรรณกรรมที่เขียนเป็นภาษา Old High German (750-1100) ที่มีคุณค่ามากที่สุดควรนำมาศึกษา ได้แก่วรรณกรรมมหากาพย์ 2 เรื่อง และบทเพลงสรรเสริญวีรกรรม (heroic songs) ซึ่งเรื่อง The Lay of Ludwig น่าสนใจที่สุด กล่าวถึงชัยชนะของพวก Frank ที่มีต่อพวก Norman ในปี 881 นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว และร้อยกรองที่เขียนเป็นภาษาละตินอีกหลายชิ้นในขณะนี้

*The Lay of Hildebrand* (Hildebrandslied) แต่งขึ้นครั้งแรกในราวปี 600 แต่ต้นฉบับที่มีอยู่ทุกวันนี้เป็นฉบับของปี 820 เป็นบทประพันธ์ที่มุ่งแสดงความคิดซ้ำ ๆ โดยไม่ใช้คำซ้ำ เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับความกล้าหาญแบบผจญภัยของพวกโกติกตะวันออก ซึ่งชอบการรบพุ่งมาก หลังจากที่ Hildebrand เลิกรบกับพวกอื่นเป็นเวลา 30 ปีแล้ว ก็มีการสู้รบอีกครั้งกับคนพื้นบ้านเดียวกับตนอีก ได้พบกับบุตรชายของเขาเองชื่อ Hadubrand ซึ่งไม่ยอมเชื่อว่า Hildebrand เป็นบิดา และต้องการจะสู้รบด้วยอย่างไม่ย่อ เรื่องจบลงด้วยการต่อสู้ตัวต่อตัว และในที่สุด Hildebrand ก็ได้ฆ่า Hadubrand บุตรชายของตน

*The Book of The Gospels* (Evangelienbuch) แต่งในราวปี 868 โดย Otfrid แห่ง Weissenburg เป็นมหากาพย์ที่มีความยาวถึง 15,000 บรรทัด เล่าเรื่องชีวิตของพระเยซูคริสต์ เป็นวรรณกรรมศาสนาคริสต์ เน้นการเขียนหนักไปทางวิชาความรู้ และให้คำสอน มีลักษณะเป็น วรรณกรรมคำสอน (didactic literature) ด้วย

## วรรณคดี Middle High German

แต่งขึ้นระหว่างปี 1100-1180 ส่วนมากเป็นวรรณกรรมแปลจากภาษาฝรั่งเศส หรือละติน เช่น เรื่องเกี่ยวกับพระเจ้า Alexander The Great; The Lay of Roland เป็นเรื่องที่ดัดแปลงมาจากฝรั่งเศส โดย Konrad of Ratisbon คือเรื่อง Song of Roland เป็นต้น มีความยาวถึง 18,000 บรรทัด



วรรณกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา มักจะเขียนในแนวที่ประชาชนทั่วไปสนใจ เป็นเรื่องเล่าที่สนุกสนานเช่นเรื่องของ King Rother, ในราว ค.ศ. 1140 Reynard the Fox ในราว ค.ศ. 1190 เป็นต้น เรื่องหลังเป็น มหาบทกวี เกี่ยวกับสัตว์เป็นเรื่องแรกในภาษาเยอรมัน

*Minnesong* เป็นบทประพันธ์เกี่ยวกับความรัก ซึ่งมีบ่อเกิดมาจากบทเพลงพื้นบ้านออสเตรีย และจากลิрикของโพวองซาล (Provençal) แห่งฝรั่งเศส

### วรรณคดี Middle High German

หมายถึงวรรณคดีที่แต่งในระหว่าง ปี 1180—1250 ผู้แต่งส่วนมากเป็นนักบวชหรือ อัศวิน ซึ่งมักจะนำเรื่องของวีรบุรุษซึ่งชอบท่องเที่ยวมาดำเนินเรื่องเล่า รูปลักษณะของวรรณกรรมในระยะนี้ มีมหากาพย์ ลิрик และบทประพันธ์ประเภทคำสอน และประเภทคำเทศน์ ส่วนบทร้อยแก้วก็มีเกี่ยวกับกฎหมาย และประวัติศาสตร์

มหากาพย์ในยุคนี้แสดงให้เห็นรสนิยมของผู้แต่งซึ่งเป็นอัศวิน นิยมชีวิตความเป็นอยู่แบบในราชสำนัก และนิยมวัฒนธรรมที่มาจากต่างประเทศ ภาษาที่ใช้เต็มไปด้วยความสุภาพอ่อนโยน ชัดเกลี้ยงอย่างถูกต้องงดงาม มีคำฝรั่งเศสปะปนมาก มหากาพย์แบบนี้เรียกว่า Court epic หรือมหากาพย์แห่งราชสำนัก เป็นเรื่องของอัศวินที่สุภาพ กล้าหาญ เสียสละ มีรายละเอียดเกี่ยวกับม้า เสือเกราะ การต่อสู้บนหลังม้า และอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน ตัวละครในเรื่องมักจะขอยืมมาจากแหล่งวรรณกรรม 3 แหล่งที่ยิ่งใหญ่ในสมัยกลางคือ

แหล่งที่ 1 อังกฤษ ได้แก่ King Arthur กับอัศวินโต๊ะกลม และปัญหา Holy Grail

แหล่งที่ 2 ฝรั่งเศส ได้แก่พระเจ้า Charlemagne และข้าราชการ

แหล่งที่ 3 โรม เกี่ยวกับ กรีกโรมัน และโบราณคดีตะวันออก (1)

กวีในราชสำนักที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุคนี้มี 4 คน ดังนี้

*HEINRICH VON VELDEKE* (ประมาณ 1170–1200) เป็นกวี  
ราชสำนักคนแรกของเยอรมัน ได้รับอิทธิพลจาก Virgil ดังจะเห็นได้จากบท-  
กวีนิพนธ์เรื่อง *Eneit* ซึ่งเลียนแบบเรื่อง *Aeneid* ของ Virgil เขาได้บรร-  
ยายถึงความรักในราชสำนัก และการต่อสู้อย่างกล้าหาญเสียสละของเหล่า  
อัศวิน

*HERMANN VON AUE* (ถึงแก่กรรมในราว ค.ศ. 1215) กวีนิพนธ์  
เรื่อง *Erec* ของเขาได้นำเนื้อเรื่องมาจาก Chrétien de Troyes ซึ่งนำมาจาก  
อังกฤษอีกต่อหนึ่ง คำโครงเรื่องกล่าวถึงผู้ดีและความสัตย์ซื่อของผู้หญิง อีก  
เรื่องหนึ่งของ AUE คือเรื่อง *Iwein* ซึ่งนำคำโครงมาจาก Chrétien เช่น-  
กัน ยังคงกล่าวถึง อัศวินซึ่งมีความรัก แต่ถูกหญิงคนรักก่อกวนทุกข์ทรมาน  
ให้ ทั้งนี้เพราะการกระทำที่กล้าหาญทำให้มาพบคนรักช้ากว่าเวลาที่นัดไว้

*WOLFRAM VON ESCHENBACH* (ประมาณปี 1170–1220) เป็น  
กวีที่บรรยายความเป็นสุภาพบุรุษของอัศวินได้อย่างชัดเจนที่สุด และแท้จริง  
ที่สุดบทกวีนิพนธ์เรื่อง *Parzifal* ของเขาได้รับอิทธิพลจาก Chrétien ส่วน  
เรื่อง *Percival* ก็ได้รับอิทธิพลจากบทประพันธ์พื้นเมือง Provençal มีความ  
ยาว 25,000 บรรทัด

*GOTTFRIED VON STRASSBURG* (ประมาณ 1210) ได้แต่ง  
เรื่อง *Tristram* (*Tristan*) ค้างไว้อย่างไม่จบ ได้รับอิทธิพลจาก *Thomas*  
*of Brittany* เป็นเรื่องรักที่ผิดประเวณี ของ *Tristram* กับ *Iseult* ซึ่ง  
*Gottfried* ได้วิเคราะห์ตัวละคร และได้สร้างภาพของอารมณ์ไว้อย่างละเอียด

---

(1) BUCKNER B, TRAWICK, *World Literature. Volume I : Greek, Roman, Oriental and Medieval Classics.* Barnes & Noble, Inc. New York, 1958, p. 169

นอกจากนี้คำประพันธ์ของชาวยุโรปยังแสดงให้เห็นความชำนาญอย่างยอดเยี่ยม  
ในเชิงกวีของชาติด้วย

นอกจากมหากาพย์แห่งในราชสำนักแล้ว ยังมีมหากาพย์ที่เกี่ยวกับประ-  
ชาชนทั่วไปอีกมากมายด้วย มหากาพย์ ทั้งสองนี้ต่างกันคือมหากาพย์ที่เกี่ยว  
กับประชาชนไม่นับเรื่องที่น่ามาจากต่างประเทศแต่ขึ้นใน Austria และ Styria  
แต่กวีก็ยังเป็นอัศวินซึ่งชอบการท่องเที่ยว กวีได้นำบทเพลงสั้น ๆ หรือ  
Ballad ของเก่าของชาวพื้นเมืองมาใช้เป็นเนื้อเรื่อง และนำบุคคลจากประ-  
วัติศาสตร์มาเป็นตัวละครในเนื้อเรื่องรวมทั้ง Attila ซึ่งเป็นพวกฮั่นด้วย

*The Lay of the Nibelungs* (ราวค.ศ. 1200) เป็นงานที่ยิ่งใหญ่  
มากแห่งสมัยกลางของเยอรมัน มีความยาวถึง 10,000 บรรทัด แต่งเป็นบท  
ประพันธ์ที่เรียกว่า Nibelung stanza บทหนึ่ง ๆ ยาว 4 บรรทัด บรรทัด  
หนึ่ง ๆ แบ่งจังหวะหยุดหนึ่งครั้ง (ที่เรียกว่า caesura) ครึ่งแรกของบรรทัดมี  
จังหวะหนัก 3 จังหวะ ครึ่งหลังก็มี 3 จังหวะเท่ากัน ยกเว้นบรรทัดสุดท้ายมี 4  
จังหวะ<sup>(1)</sup> เชื่อกันว่านิทานต่าง ๆ ที่เขียนใน Nibelungs มักจะเก็บมาจาก  
Iliad ของ Homer สันนิษฐานว่าผู้แต่งเป็นคนออสเตรียเค้าเรื่องส่วนมาก  
มีลักษณะตื่นเต้นผจญภัย บางตอนก็ขัดแย้งกันเอง บางตอนเป็นเกร็ดประ-  
วัติศาสตร์ และเทพนิยาย ต่อมาในสมัยพระเจ้า Frederik มหาราชก็ได้มี  
การปรับปรุงบทประพันธ์ประเภทนี้ให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น

#### Middle High German (1250-1500)

วรรณกรรมที่เขียนขึ้นในตอนกลางศตวรรษที่ 13 ยังคงกล่าวถึงอัศวิน  
ที่กล้าหาญ เสียสละ รักเกียรติ และกล่าวถึงข้าราชการอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน  
ความเจริญทางธุรกิจ และการค้าก็เป็นบ่อเกิดของวรรณกรรมใหม่ ๆ และ  
วัฒนธรรมใหม่ ๆ หลายอย่าง โดยเฉพาะในเมืองต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลให้ความ

---

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 171

ประเพณีของวัฒนธรรมโบราณเสื่อมสูญไปบ้างและเปลี่ยนรูปโฉมไปบ้าง ส่วนความรู้สึกรักชาติที่เคยรุนแรงก็ค่อย ๆ ลดต่ำลงมา

ผลของความเปลี่ยนแปลงนี้ได้สะท้อนมาสู่วรรณกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาษาที่เคยประณีตก็เปลี่ยนเป็นภาษาง่าย ๆ ตรงไปตรงมา และมีการนำภาษาถิ่นมาใช้ บางครั้งก็มีคำหยาบคายปะปนอยู่ด้วย การแต่งมหากาพย์ก็กลายเป็นการเล่านิทานเปรียบเทียบ (allegories) การแต่ง lyrics ก็กลายเป็นบทเพลง (Mastersong)

อย่างไรก็ตามวรรณกรรมในรูปต่าง ๆ ก็ยังคงมีอยู่ เช่น นิทานนิยายมหากาพย์ที่แต่งอย่างหยาบ ๆ และยั่วล้อเชิงเย้ยหยัน การเล่าพงศาวดารในรูปบทกลอนที่มีสัมผัสและจังหวะ บทเพลงพื้นเมือง บทเทศน์ และบันทึกทางประวัติศาสตร์ ส่วนบทประพันธ์ที่แต่งกันมากที่สุดในระยะนี้ก็ ได้แก่ บทประพันธ์ประเภทคติคำสอน (didactic poems) บทเพลง (Mastersongs) และบทละคร

Sebastian Brant (1457—1521) เป็นทั้งกวีและนักกฎหมาย ได้เขียนเรื่อง Ship of Fools ในปี 1494 มีจุดประสงค์เพื่อโจมตีความโง่และความชั่วที่เป็นอยู่ในสมัยนั้น “fools” หมายถึงผู้ประพฤติกว้าง ได้แก่ผู้ที่ไม่เชื่อในพระเจ้า (atheists) คนที่กระทำความผิดประเวณี และสัปบุรุษที่ไม่บริสุทธิ์ประพฤติผิดศีล เป็นวรรณกรรมที่ Erasmus นำมาเขียนเชิงล้อเลียนให้ชื่อว่า “The Praise of Folly” (1509) แต่งโดยใช้ monologue หรือคำสนทนากับตัวเองซึ่งมีลักษณะคล้ายกับสุนทรพจน์ คำว่า “praises” ตามชื่อเรื่องนั้นเป็นคำยั่วล้อที่ฉลาดมากครอบคลุมถึงบุคคลทุกอาชีพในขณะนั้นเช่น ตุลาการ นักธรรมชาตินิยม นักดาราศาสตร์ นักฟิสิกส์ กวี นักพูด นักกฎหมาย ข้าราชการนักพระราช และคนอื่น ๆ อีกมากมาย

บทละคร เยอรมันก็เช่นเดียวกับกรีซ ฝรั่งเศส และอังกฤษในสมัยเดียวกัน คือแต่งบทละครเพื่อศรัทธาทางศาสนา และเพื่อเชิดสรวงเทพเจ้า ต่อมาก็ใช้เรื่องราวบางตอนจากพระคัมภีร์ไบเบิลมาแต่ง และนำไปแสดงในงานพิธีทางศาสนาเช่นวันคริสต์มาส วันอีสเตอร์ และวันสำคัญอื่น ๆ ทางศาสนา มักจะแสดงตามย่านตลาดซึ่งเป็นที่ชุมนุมชน สอดแทรกเรื่องตลกขบขันลงไป ตามรสนิยมของคนแต่ละเมืองตามที่ละครไปแสดง นับวันก็ยังมีเรื่องตลกขบขันเพิ่มเติมหลายเรื่องยิ่งขึ้น ส่วนภาษาก็ค่อย ๆ เปลี่ยนจากเดิมคือละตินเป็นภาษาเยอรมัน ละครเรื่องเยอรมันเริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 15 ผู้แสดงจะรวมกลุ่มกันแล้วท่องเที่ยวไปตามเมืองต่าง ๆ บางทีก็เข้าไปแสดงตามบ้าน และนำเรื่องราวในชีวิตประจำวันมาเล่นในทำนองตลกขบขัน เมืองที่ส่งเสริมการละครอย่างจริงจังก็คือเมือง Nuremberg อันเป็นที่ซึ่ง Hans Sachs อยู่นั่นเอง

### วรรณกรรมเยอรมันในศตวรรษที่ 16-17

ในช่วงหลังของสมัยกลาง (Middle Ages) เยอรมันประสบความสำเร็จทางการเมือง และยังคงอยู่ยากต่อไปจนถึงต้นศตวรรษที่ 17

วรรณกรรมเยอรมันในยุคนี้มีลักษณะเด่นอยู่ในเรื่องของวิชาความรู้เพื่อแสดงออกซึ่งสติปัญญาและเรื่องของศาสนา ความคิดในการฟื้นฟูศิลปะวิทยาได้ไหลซึมเข้ามาในเขตประเทศเยอรมันทีละเล็กละน้อย ตอนแรกก็ได้แค่ความเคลื่อนไหวของนักมนุษยธรรมนิยม (Humanist) ซึ่งกำลังแพร่หลายและเข้มข้นอยู่ในประเทศอื่น ๆ ในภาคพื้นยุโรป เช่นอิตาลี ฝรั่งเศส และสเปน สำหรับคนเยอรมันยังเห็นความคิดเรื่องฟื้นฟูศิลปะเป็นของแปลกประหลาด สิ่งที่คนเยอรมันหมกมุ่นอยู่ในระยะที่ประเทศอื่น ๆ ในยุโรปหลงไหลลัทธิมนุษยธรรมนิยม ก็คือการปฏิรูปทางศาสนา และการศึกษาวิชาการ

มีนักวิชาการที่ยิ่งใหญ่เกิดขึ้นในเยอรมันระยะนี้ได้แก่ Johann Reuchlin (1455—1522) และ Desiderius Erasmus แห่ง Rotterdam (1466—1536) และยังมีนักวิชาการที่เชี่ยวชาญทางภาษกรีกละตินเกิดขึ้นอีกหลายคน ส่วนวิชาการทางมนุษยศาสตร์ (Humanities) ก็มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการศึกษาอย่างรอบด้านขึ้นพร้อม ๆ กับการค้นพบวิธีพิมพ์หนังสือ ได้มีวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยจำนวนอย่างน้อย 15 แห่ง ตั้งขึ้นระหว่างปี 1348—1555 Luther ผู้เริ่มลัทธิโปรเตสแตนต์ก็ได้ศึกษาอยู่ในสถาบันเหล่านี้ด้วย

*Martin Luther* (1483—1546) บวชเป็นพระในปี 1505 เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย Wittenberg ในปี 1508 ต่อมาอีก 3 ปี Luther ได้เดินทางไปกรุงโรม และตกใจมากที่เห็นความไร้ศีลธรรมเน่าเฟะของเหล่านักบวช ณ ที่นั้น จึงได้เริ่มต่อต้านพวกพระโดยเขียนข้อความขึ้นมากมาย แล้วนำไปติดประกาศไว้หน้าประตูวิหารในปี 1517 และได้นำโองการของสันตปาปามาเผาเสียด้วย Luther ถูกจับขึ้นศาลและได้รู้ความแตกแพ ศาลบังคับให้ถอนความเห็น แต่เขาไม่ยอมปฏิบัติตาม และหนีไปหลบซ่อนอยู่กับผู้ที่เป็นมิตรระหว่างที่หลบซ่อนอยู่ก็ได้เริ่มแปลพระคัมภีร์ Bible ข้อเขียนของเขาที่ชื่อว่า Augsburg Confession of Faith (1530) เป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นจุดเริ่มต้นของลัทธิโปรเตสแตนต์ พระเจ้า Charles ที่ 5 ในที่สุดก็ทรงยินยอมมอบเสรีภาพในการถือศาสนา (Freedom of worship) ในรัฐสภาแห่งเมือง Augsburg ให้แก่ประชาชน (1555)

Luther นอกจากจะเป็นนักปฏิรูปศาสนาแล้วยังได้แปลพระคัมภีร์และแต่งวรรณกรรมต่าง ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่นวรรณกรรมคำเทศน์ จดหมาย และบทสวด (Hymns) บทสวดเป็นวรรณกรรมที่สำคัญที่สุดของ Luther และ

ของวรรณกรรมเยอรมันด้วย เขาได้แต่งบทสวดไว้รวม 37 บทด้วยกัน บางบทก็แต่งขึ้นเอง บางบทก็นำมาจากภาษาละติน บทที่ขึ้นชื่อที่สุดได้แก่ “A Mighty Fortress” is Our God (Ein feste Burg ist unser gott) “The battle hymn of the Reformation,” “Come, Holy Ghost,” “Praise Be to Thee, O Jesus Christ” และ “In the Midst of Life Are We”

*Hans Sachs* (1494—1576) เป็นบุตรช่างตัดเสื้อ เกิด ณ เมือง Nürnberg หรือ Nuremburg เรียนภาษาละตินตั้งแต่เด็ก ครั้นโตขึ้นในปี 1509 ก็หัดเป็นช่างทำรองเท้า และศึกษาศิลปะการร้องเพลงด้วย เขาเคยท่องเที่ยวไปทั่วประเทศเยอรมัน เป็นนักเขียนที่อ่อนหวานและมีอารมณ์รื่นเริงเบิกบาน ใจคอกว้างขวาง และเป็นสุภาพบุรุษ กวีนิพนธ์ของ Sachs เป็นบทสั้นๆ ใช้สัมผัสสับรบทัดๆ มีจำนวนกว่า 4,000 บท ใช้สำหรับขับร้อง ส่วนมากมีลักษณะฉาบฉวยและมีคุณค่าเพียงนิดหน่อย กล่าวถึงเรื่องราวหลายหัวข้อต่างๆ กัน บทเพลงที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของเขา ที่มีชื่อเสียงเป็นอมตะก็ด้วยดนตรีที่ Wagner แต่งประกอบเป็นบทโอเปร่า (Opera) ชื่อว่า *Die Meistersinger von Nürnberg*

มีวรรณกรรมเยอรมันอยู่ 2 ชิ้น ที่มีส่วนอย่างสำคัญในการเสริมสร้างรูปลักษณะของวรรณกรรมยุโรปในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา คือเรื่อง *The Ship of Fools* และ *Grobianus*

เรื่อง *The Ship of Fools* (*Das Narrenschiff*) เขียนโดย *Sebastian Brant* (1457—1521) ดังกล่าวแล้วในหน้า 107 เป็นนักกฎหมายและกวีที่เขียนแบบวิจารณ์ยั่วล้อ (satire) ที่เด่นมาก และมีผู้แต่งตามแบบอย่างแพร่หลายในศตวรรษที่ 16 เกิดที่เมือง Strasbourg ตอนหลังย้ายไปอยู่ Alsace เป็นกวีนักมนุษยธรรมนิยมที่ยิ่งใหญ่ผู้หนึ่ง “Fools” ในที่นี้คือผู้ประพฤติชั่ว ได้แก่ผู้ที่ไม่เชื่อในพระเจ้า (atheists) คนผิดประเวณี สัปบุรุษที่ประพฤติชั่วไม่บริสุทธิ์ หรืออะไรที่คล้ายๆ กัน

เรื่อง Grobianus แต่งเป็นภาษาละติน โดย Dedekind ในปี 1549 แต่งในแนวยั่วล้อ เช่นเดียวกับ Sebastian Brant เนื้อเรื่องกล่าวถึงอาภัพกิริยาแบบผู้ดีในราชสำนักในแนวกลับ พรรณนาให้เห็นภาพกะเรื้อกะรำเคอะเขินของคนที่ยพยายามจะเป็นผู้ดี น่าเกลียดขี้หน้า ไม่มีสง่า แต่คนทั้งหลายกลับเห็นว่ามีเสน่ห์ หนังสือนี้เขียนขัดแย้งกับเรื่อง ข้าราชการ หรือ Courtier ของ Castiglione แห่งอิตาลีซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

ยังมีวรรณกรรมเยอรมันอีกชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจมากสำหรับนักวรรณคดีเปรียบเทียบ คือ เรื่องของ Dr. Faust

*Dr. Faust* เป็นที่รู้จักทั่วยุโรปและอาจจะกล่าวได้ว่าทั่วโลก เพราะมีผู้นำเค้าโครงเรื่องนี้ไปเขียนเป็นวรรณกรรมมากมายหลายชิ้น ทั้งในภาษาเยอรมัน ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และฮอลันดา เรื่องของ Dr. Faust ตีพิมพ์เป็นครั้งแรก ณ เมือง Frankfurt ใน ค.ศ. 1587 แปลเป็นฝรั่งเศสในปี 1589 เป็นอังกฤษ 1590 ฮอลันดา 1592 และอื่น ๆ Faust จัดได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่ยิ่งใหญ่ในศตวรรษ และเป็นผลผลิตของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา คือเป็นการขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ซึ่งต้องการพ้นคินธิฟ เป็นเรื่องของมนุษย์ที่ไม่เกรงกลัวกฎศรัทธา เป็นเรื่องของมนุษย์ที่กระหายจะได้รับอิสระจากพระเจ้า Christopher Marlowe ได้นำเรื่องของ Dr. Faust ไปแต่งเป็นบทละคร ซึ่งได้มีผลเกินคาดหมายในอังกฤษคือกลายเป็นการปฏิรูปการเขียนบทละครสำหรับยุคนั้นไป ผู้ขัดแย้งก็คือ นักแต่งบทละครทัศนากกรรมทั้งหลาย และมีผลทำให้เกิดการปรับปรุงละครหุ่นกระบอกขึ้นในอังกฤษด้วย ทางประเทศสเปน Calderón ได้นำเค้าเรื่อง Faust ไปเขียนเป็นบทละครเช่นกัน ให้ชื่อว่า *El mágico prodigioso* (The Mighty



Magician) แต่มีจุดประสงค์เพี้ยนไปบ้างคือ ได้เขียนให้พระเจ้าเมตตากูรณมนุษย์ที่กระทำบาปและสำนึกผิด ในเยอรมันเอง Lessing ก็ได้้นำเค้าเรื่องนี้ไปแต่งเป็นคนแรก แต่ผู้ที่ทำให้เรื่อง Faust เป็นวรรณกรรมอมตะของโลกคือ Goethe ซึ่งเขียนเป็นบทละครเพื่อแสดงให้เห็นว่า Faust เป็นนักอุดมคตินิยม (idealism) เป็นมนุษย์ที่สุภาพและมีเป้าหมายในชีวิต

นักวรรณคดีเปรียบเทียบจะได้รับความสนุกในการค้นหาลักษณะต่าง ๆ ของ Faust ในวรรณกรรมที่นักเขียนหลาย ๆ คนวาดขึ้นมา เช่น Klinger, Müller, Grabbe, Heine และ Lenau

### สเปน

ประวัติศาสตร์สเปนเริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อใดไม่มีใครทราบได้แน่นอน ได้แต่เชื่อว่าหลายร้อยปีก่อนคริสตกาล ชาว Iberians ได้เคยปกครองแหลมที่ประเทศสเปนและปอร์ตุเกสตั้งอยู่ในปัจจุบันนี้ ต่อมาในราวศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล ชนเผ่า Celts ได้รุกรานแหลมนี้ ต่อจากนั้นชนเผ่าอื่นๆ หลายเผ่าก็พากันหลั่งไหลตามเข้าไป ชาว Iberians นี้เป็นต้นตระกูลของพวก Basques ได้ครองดินแดนแถบตะวันออก และพวก Celts ก็ครองดินแดนแถบตะวันตก ในปี 206 ก่อนคริสตกาลพวกโรมันได้ทำลายกรุง Carthage และได้บุกเข้าไปในสเปนทำให้คนสเปนต้องใช้ภาษาละตินตามคนโรมันไปด้วย อิทธิพลโรมันมีความเข้มแข็งอยู่ในสเปนเป็นเวลานานมาก และแม้ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีร่องรอยเหลืออยู่อย่างชัดเจน อารยธรรมโรมันมีผลให้สเปนต้องเปลี่ยนแปลงกฎหมายและประเพณีในสังคมหลายอย่าง

ในปี 711 ชาวมอสเล็มได้เริ่มบุกรุกเข้าไปในสเปน และในปี 758 ทิวทัศน์มะหมัดก็เข้าครองเมือง Cordova ต่อจากนั้นพวกมัวร์ (Moors)

กันผู้อ่านอาจไปทั่วแหลม ยกเว้นดินแดนทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งเต็มไปด้วยภูเขาที่ยากที่จะบุกกรุกเข้าไปได้ พวกสเปนที่เป็นคริสเตียน มิได้สู้รบกับพวกศาสนาอะหมัด ตรงกันข้าม กลับอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี นานหลายศตวรรษ ขณะเดียวกันก็รับอารยธรรมอะหมัดเอาไว้หลายอย่าง

ต่อมาในปี 1085 สเปนก็ได้อ่านาจคืนมาจากพวกมัวร์ การรวมตัวเป็นชาติอิสระได้กระทำขึ้นอย่างกว้างขวาง และได้อ่านาจเด็ดขาดในปี 1492 ซึ่งเป็นปีที่พวกมัวร์เสื่อมอำนาจทางการเมืองลงอย่างเด็ดขาดเช่นกัน แต่ทางอารยธรรมโดยเฉพาะทางวรรณคดีนั้น ยังคงมีอิทธิพลอยู่มาก อิทธิพลของพวกมัวร์ทำให้วรรณคดีสเปนมีลักษณะเป็นลัทธิสโตอิก (Stoicism ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น) สง่างามภูมิฐาน เป็นเอกบุคลิก เป็นประชาธิปไตยและเต็มไปด้วยอารมณ์ขัน

ในปี 206 ก่อนคริสตกาล ภาษาละตินได้ใช้เป็นภาษาประจำชาติสเปน ประชาชนทั่วไปก็พูดกันด้วยภาษาละตินเช่นเดียวกับในฝรั่งเศส ต่อมาการใช้ภาษานี้ก็ค่อย ๆ ลดน้อยลง และผู้คนก็ได้หันกลับมาใช้ภาษาดั้งเดิมของตนพูดกัน

วรรณกรรมสเปนเริ่มต้นขึ้นจริง ๆ ในราวศตวรรษที่ 12<sup>(1)</sup> คือประมาณปี 1140 จนถึงปี 1469 ซึ่งเริ่มยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ในสเปน วรรณกรรมสเปนมีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ส่วนมากลอกเลียนหรือแปลออกมาจากวรรณกรรมในภาษาฝรั่งเศส ได้แก่กนิทานนิยาย เรื่องเล่าต่าง ๆ กฎหมาย เรื่องยั่วล้อชวนขัน นิทานเปรียบเทียบ บทประพันธ์ทางศาสนา และคติสอนใจ ในสมัยกลาง (Middle Ages) ก็เริ่มเขียนวรรณกรรมในรูปของมหากาพย์ พงชาวดาร ลีวีค และบัลลาด

---

(1) FITZMAURICE-Kelly, James, A History of Spanish Literature, D. Appleton & Co., New York, p. 24

มหากาพย์ ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากฝรั่งเศสและเยอรมัน<sup>(1)</sup> แต่ก็ยัง  
ด้อยในศิลปะ ซึ่งผิดกับ Chansons de Geste ของฝรั่งเศสตามคตินับเดิม  
อย่างไรก็ตามพวก Folk-epic ของสเปนซึ่งนำเค้าโครงมาจากประวัติศาสตร์ก็  
ได้กลับไปมีอิทธิพลต่อชาวฝรั่งเศสและเยอรมัน เป็นการแลกเปลี่ยนกัน เช่น  
เรื่องของวีรบุรุษ Rodrigo the Goth, Barnardo del Carpio และ Rodrigo  
Diaz (the Cid) เป็นต้น เรื่อง the Cid แพรวหลายที่สุดจนกลายเป็นอมตะ

*The Song of My Cid* (El Cantar de Mio Cid, Poema del Cid)  
สันนิษฐานว่าแต่งขึ้นในปี 1140 โดย Castilian ได้รับอิทธิพลจากวรรณ-  
กรรมฝรั่งเศส la Chanson de Roland อย่างเห็นได้ชัด มีความยาว 3735  
บรรทัด ประมาณ 50 บรรทัดแรกได้ขาดหายไป บทประพันธ์เรื่องนี้เล่าถึง  
ชีวิตของวีรบุรุษสเปนที่ชื่อว่า Rodrigo (หรือ Ruy) Diaz de Bivar  
(ประมาณ 1040—1099) ซึ่งเป็นข้าราชสำนักในพระเจ้า Sancho ที่ 2 แห่ง  
Castile และในพระเจ้า Alfonso VI แห่ง Leon เนื้อเรื่องที่มหากาพย์นี้เล่า  
ถึงมีย่อ ๆ ดังนี้

พระเจ้า Alfonso ได้ทรงเข้าพระทัย Rodrigo the Cid (คำ Cid นี้  
มีรากฐานมาจากภาษาอาหรับ Sidi แปลว่า ผู้ยิ่งใหญ่ หรือผู้นำ) ผิดไป โดย  
ทรงกล่าวหาว่าไม่ถวายเครื่องราชบรรณาการ จึงทรงเนรเทศให้ออกไปนอก  
เขตพระราชอาณาจักร Rodrigo ซึ่งจงรักภักดีสัตย์ซื่อต่อพระบรมราชโองการ  
ก็ได้เดินทางจากไปอย่างโศกเศร้าอาศัยอยู่ตามภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขาทุร  
กันดาร มีผู้ติดตามที่สัตย์ซื่ออยู่ด้วยหลายคน และคอยช่วยเหลือและให้เงิน  
ทองสำหรับทำสงครามกับพวกมัวร์ทุกครั้งที่ Rodrigo รบชนะ ก็ได้ส่งเงินทอง  
และเครื่องราชบรรณาการเข้าไปถวายพระเจ้า Alfonso โดยมุ่งหวังว่าพระองค์

---

(1)BUCKNER B. TRAWICK, World Literature, Vol I, Barnes  
Noble, Inc., p. 206

จะทรงยกเลิกพระบรมราชโองการเนรเทศ ต่อมา Rodrigo ตีกรุง Valencia ได้และได้ราชสมบัติเป็นกษัตริย์ครอง Valencia ซึ่งเป็นรัฐอิสระ ต่อจากนั้นพระเจ้า Alfonso ก็ได้ทรงอภัยโทษและทรงยอมรับ Rodrigo ในฐานะที่เป็นเจ้าครองนครซึ่งอยู่ในอำนาจของพระองค์ มีเรื่องเล่าต่อไปถึงธิดาของ Rodrigo ซึ่งสมรสกับพวก Carrión ซึ่งเป็นคนชั่วฉลาดและทุบตีภรรยาอย่างโหดร้าย การแต่งงานของธิดา Rodrigo นี้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระเจ้า Alfonso โดยที่ Rodrigo ไม่เต็มใจเลย Rodrigo ตั้งใจจะลงโทษบุตรเขยที่ทารุณโหดร้าย แต่บุตรเขยก็ต่อสู้ในการพิจารณาคดีในศาลด้วยความต่ำช้าสามัญและในที่สุดก็แพ้ ดังนั้นบุตรสาวสองคนของ Rodrigo จึงได้แต่งงานใหม่กับเจ้าชายแห่ง Navarra และ Arragon ตามลำดับ

กวีนิพนธ์นี้เขียนขึ้นหลังจากที่เจ้าชาย Rodrigo สิ้นพระชนม์แล้วราว 40 ปี นับได้ว่าเป็นมหากาพย์ที่สมจริงที่สุดในบรรดามหากาพย์ทั้งหลาย ทั้งนี้เพราะได้นำเรื่องราวที่เพิ่งเกิดขึ้นมาเล่าอย่างไม่มี การเปลี่ยนแปลง ไม่มีเวทมนต์คาถามีแต่ปฏิหารย์ 2-3 แห่งของคริสเตียน ไม่มีการบรรยายเกินความจริง

มหากาพย์สเปนเรื่องนี้ได้กลับไปมีอิทธิพลต่อกวีฝรั่งเศสเช่น Corneille นอกจากนั้นก็ให้แก่ Castro, Herder และ Southey

### วรรณกรรมสเปนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (1469-1681)

วรรณกรรมสเปนในระยะนี้ก็มีลักษณะคล้ายกับประเทศอื่น ๆ ในยุโรป คือได้รับความกระทบกระเทือนจากเหตุการณ์ทางการเมือง สำหรับสเปนเป็นความกระทบกระเทือนในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะประเทศชาติได้รวบรวบขึ้น แต่เมื่อ Ferdinand แห่ง Aragón แต่งงานกับ Isabelle แห่ง Castile ในปี 1469 รวบรวมการเงิน การทหาร และการเมือง การค้นพบโลกใหม่ (New World—หรืออเมริกา) ได้นำความร่ำรวยโชคลาภมาสู่สเปนอย่าง

เป็นล้าเป็นสัน ส่วนทางด้านวิชาการก็เจริญรุดหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว การพิมพ์ทำให้สเปนมีโอกาสรวบรวมหนังสือได้มากและได้คงทนสมุดขึ้นมากมาย (ประมาณปี 1474) มหาวิทยาลัยใหม่ก็ได้ตั้งขึ้น เช่นมหาวิทยาลัยแห่ง Barcelona (1450) Valencia (1499) Alcalá (1508) และ Sevilla (1509)<sup>(1)</sup> ผู้ที่มั่งมีและผู้ดีนิยมตกแต่งบ้านด้วยภาพเขียนและสิ่งศิลป์ (objects of art หรือ l'objet d'art) นักเขียนหลายคนได้นิยามปรัชญาประจำยุคของยุโรปคือลัทธิมนุษยธรรมนิยม เช่น Elio Antonio de Nebrija หรือ Lebrija (1444-1532) ซึ่งได้กลายเป็นผู้นำกลุ่มนักมนุษยธรรมนิยมแห่งสเปน ส่วน Luis Vives (1492-1540) ก็เป็นนักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งยุค วรรณกรรมสเปนในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยานับได้ว่าเข้าสู่ยุคทองโดยแท้จริง กวีที่ได้สร้างวรรณกรรมชั้นเอกอันสูงค่านี้ก็ได้แก่ Cervantes และ Lope de Vega

ในสเปนก็เช่นเดียวกับอิตาลีและฝรั่งเศส วรรณกรรมยุคฟื้นฟูศิลปวิทยานั้นได้รับอิทธิพลอย่างแรงกล้าจากกรีกและละตินโบราณ ในตอนต้น ๆ ก็ลอกเลียนแบบทั้งดุ้น และใช้ภาษาละตินแต่งวรรณกรรม ต่อมาก็เริ่มหันไปใช้ภาษาของตนเอง

วรรณกรรมในยุคทองนี้มีหลายรูปแบบได้แก่ บทเพลง ballad ลีริค วรรณกรรมเรื่องรักที่เขียนเป็นร้อยแก้ว นวนิยาย และบทละคร

ในขอบเขตของการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบ วรรณกรรมสเปนมีบทบาทสำคัญต่อวรรณกรรมยุโรปในสมัย Baroque ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป ส่วนในสมัย Renaissance นี้ที่น่าสนใจที่สุดในแง่อิทธิพลมีอยู่ 2 ชิ้น คือเรื่อง Amadis กับเรื่อง Celestina วรรณกรรมทั้งสองชิ้นนี้มีลักษณะ

---

(1) เล่มเดียวกันหน้า 158 และ 314

ขัดแย้งกัน เช่นเดียวกับเรื่อง *Courtier* (ของ Castiglione) ขัดแย้งกับเรื่อง *Prince* (ของ Machiavelli) ดังกล่าวแล้ว

*Amadis* วรรณกรรมชิ้นนี้มีเป้าหมายชี้ให้เห็นอดีตในสมัยกลาง ตามลักษณะของเทพนิยาย นักรบรักชาติ และเป็นโลกแห่งอุดมคติ ส่วน *Celestina* ตรงกันข้าม ชี้ให้เห็นอนาคต สิ่งใหม่ และโน้มมาทางธรรมชาตินิยม (Naturalism) แห่งศตวรรษที่ 17,18,19 และแม้แต่ต้นศตวรรษที่ 20 นับว่าเป็นการมองไปข้างหน้าได้ไกลมากและเป็นจริง เพราะในศตวรรษที่ 20 นวนิยายก็มีลักษณะสมจริง (realistic) ตามที่ได้วาดไว้ในเรื่อง *Celestina* บ่อเกิดของ *Amadis* ก็คือ *Amadís de Gaula* ซึ่งเกี่ยวเนื่องมาจากโลกอุดมคติในยุคกลาง ซึ่งนับถืออัศวินผู้ทรงคุณธรรมและเสียสละ *Amadís de Gaula* นี้เป็นเรื่อง romance ที่มีชื่อเสียงที่สุดของสเปน พิมพ์ครั้งแรกในปี 1508 และต้องพิมพ์ซ้ำ ๆ อีกหลายครั้ง อย่างไรก็ตามความนิยมเรื่องอัศวิน (Chivalry) ก็ได้เสื่อมลงในราวปี 1700 สิ่งที่ยืนยันความเสื่อมนี้ก็คือวรรณกรรมเรื่อง *Don Quixote* ของ *Lazarillo de Tormes*

*Celestina* เป็นบทละครนวนิยายประเภทสมจริง (Realistic Dramatized Novel) วรรณกรรมประเภทนี้ถือกำเนิดขึ้นก่อนในสเปนราวปลายศตวรรษที่ 15 และกลายเป็นวรรณกรรมที่นิยมแต่งอย่างแพร่หลายประจำยุค<sup>(1)</sup> เรื่อง *Celestina* ตีพิมพ์ในปี 1499 คนสเปนถือว่าเป็นงานร้อยแก้วชิ้นโบว์แดงที่ยิ่งใหญ่โดยไม่มีงานใดที่เทียบเท่า สำหรับบทละครฉบับพิมพ์ปี 1526 นั้นยืดยาวมากประกอบด้วย 22 ฉาก จนไม่สามารถนำไปแสดงบนเวทีได้จริง คดีที่ให้ไว้ในหนังสือนี้ก็เพื่อเตือนใจคนหนุ่มสาว ในเรื่องความรักและการเลือกคบเพื่อน และมีข้อคิดเสนอไว้ให้แก่พ่อแม่ที่มีลูกสาว พ่อแม่ผู้หญิงในเรื่องนี้ได้

---

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 163

ขัดขวางความรักที่รุนแรงของลูกอันเป็นต้นเหตุให้เกิดการฆ่าตัวตายในตอนจบ และเน้นว่าความฉลาดที่ปราศจากหัวใจนั้นคือความชั่วร้าย และได้วาดภาพ การสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงได้อย่างสมบูรณ์ ลักษณะตัวเอกฝ่ายหญิงนี้ก็วิ วัฒนาการไปดัดแปลงใช้ตาม ดังจะเห็นได้จากงานของ Shakespeare ตัว ละครที่เป็นนางพยาบาลในเรื่อง Romeo and Juliet และในงานของ Goethe ตัวละครที่ชื่อ Frau Martha ในเรื่อง Faust <sup>(1)</sup> ส่วนอิทธิพลของเรื่อง Celestina ต่อนักเขียนรุ่นหลังนั้นจะเห็นได้ในงานของ Cervantes และ Lope de Vega ซึ่งเป็นกวียิ่งใหญ่ นอกจากนี้ก็มีกวีอื่น ๆ ในอิตาลี อังกฤษ และเยอรมันที่รับอิทธิพลของ Celestina

## ฝรั่งเศส

วรรณกรรมฝรั่งเศสสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาอาจพิสูจน์ได้ชัดว่า รับเอา อิทธิพลอิตาเลียนไว้เป็นอันมาก เริ่มตั้งแต่งานของ Christine de Pisan และ Charles d'Orléans ไปจนถึงงานของ Marot ทั้งนัยกวี <sup>(2)</sup> กวี ทั้งเจ็ดในกลุ่มดาวลูกไก่คือ Pléiade (ได้แก่ Ronsard, Du Bellay, Baif, Remi Belleau, Dorat, Pontus de Thyard และ Jodelle) ส่วน Desportes, Voiture, Chapelain และคนอื่น ๆ ก็ยังได้รับอิทธิพลของกรีกโรมัน

อิทธิพลอิตาเลียนในฝรั่งเศสมีลักษณะ ทำให้กวีฝรั่งเศสเป็นตัวของตัว เองขึ้น เป็นนักมนุษยธรรมนิยมซึ่งค้นหาเหตุผล มีจิตใจเป็นนักต่อสู้ผจญภัย และเคร่งครัดต่อรูปแบบและเทคนิคการแต่งบทประพันธ์ตามรอยของกรีกโรมัน โบราณ โดยนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

(1) FRIDERICH Werner P., Outline of Comparative Literature, University of North Carolina Press, 1954 หน้า 90

(2) เล่มเดียวกันหน้า 90-93

งานประพันธ์ของ Marguerite de Navarre กวีหญิง เป็นบทกวีที่ดีที่สุดในยุคที่เรียกว่า “Grands Rhéthoriques” (เป็นเทคนิคในการใช้ถ้อยคำอย่างมีศิลปะ เน้นการแต่งกวีนิพนธ์ และการให้จังหวะในกวีนิพนธ์) กวีนิพนธ์ของ Marguerite de Navarre ที่ดีที่สุดนี้มีลักษณะเกี่ยวข้องกับศาสนาและตัวบุคคล ในเรื่อง Les Prisons ซึ่งเป็นนิทานเปรียบเทียบนั้นเกี่ยวกับศาสนาคริสต์และลัทธิพลาโตนิยม ส่วนในเรื่อง Miroir de l'âme pécheresse นั้นเป็นการอธิบายเกี่ยวกับวิชาการศาสนาและเทพเจ้า

นอกจากจะมึงานเขียนซึ่งได้รับอิทธิพลจากความคิดของกรีกโรมันดังกล่าวแล้วก็ยังมีการแปลวรรณกรรมกรีก และอิตาเลียนด้วย Rabelais Calvin และ Marguerite de Navarre ได้เขียน Heptameron ขึ้นซึ่งเป็นเรื่องเล่าสั้น ๆ นำแบบอย่างมาจากเรื่องของ Boccaccio

กรีกกลุ่มดาวลูกไก่—Pléiade ได้เน้นความสำคัญของกรีกและโรมัน ในขณะเดียวกันก็พยายามจนได้รับผลสำเร็จในการใช้ภาษาฝรั่งเศสในการแต่งวรรณกรรม และได้ทำให้ภาษาฝรั่งเศสเจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว

Rabelais (ประมาณ 1494—1553) Francois Rabelais เป็นกวี Satire หรือยั่วล้อซึ่งมีอารมณ์ขัน เกิดที่เมือง Chinon ใน Touraine ระหว่าง ค.ศ. 1509—1524 ได้บวชเป็นพระในวัดที่ Fontenay le Comte ซึ่งเขาได้ศึกษาภาษากรีกในปี 1524 ได้ย้ายลัทธิศาสนาจาก Franciscan (เป็นกลุ่มพระในลัทธิโรมันคาทอลิกโดยเฉพาะมีอยู่สี่กลุ่มคือ 1) Franciscans ซึ่งตั้งขึ้นโดย St. Francis 2) Augustines 3) Dominicans ตั้งขึ้นโดย St. Dominic และ 4) Carmelites) ไปเป็นนิกาย Benedictine (St. Benedict เป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้น) โดยเห็นว่านิกายหลังนี้ให้อิสระภาพและมีความคิดกว้างขวางกว่า Franciscan ในปี 1530 Rabelais ได้เริ่มเรียนวิชาแพทย์ที่ Montpellier เป็นเวลา 2 ปี ต่อจากนั้นก็ได้เป็น



แพทย์ผู้ช่วยอยู่ในโรงพยาบาลเมือง Lyons ต่อมาก็สนใจวิชาฟิสิกส์ได้ร่วมงานกับท่านอดีตรัฐมนตรี Jean du Bellay และได้เดินทางไปกรุงโรมด้วยกัน และที่กรุงโรมนี้เอง Rabelais ได้รับความชิงชังในพฤติกรรมที่ไม่บริสุทธิ์ของพระในคริสต์ศาสนา ดังนั้นพอกลับมาฝรั่งเศสก็ได้เขียนหนังสือโจมตีพระที่ประพฤตินั้น

งานเขียนที่น่าสนใจที่สุดของ Rabelais คือ "Les Grands et inestimables chroniques du grand et énorme géant Gargantua" เป็นนิทานพื้นเมืองซึ่งไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ดูเหมือน Rabelais จะเป็นเพียงผู้รวบรวมมากกว่าแต่งขึ้นเอง<sup>(1)</sup> ยักษ์ Gargantua คนนี้ เป็นข้าราชสำนักของพระเจ้า Arthur ดังนั้นเรื่องราวในหนังสือจึงเกี่ยวกับอัศวิน เป็นวรรณกรรมอัศวินที่แสดงความจงรักภักดีต่อเจ้า รักเกียรติ และกล้าหาญ

เรื่องของยักษ์ Gargantua แต่งเป็นหนังสือถึง 4 เล่ม เล่มแรกแพร่หลายขึ้นในปี 1532 กล่าวถึงตระกูลวงศ์ของ Gargantua ซึ่งสันนิษฐานว่า Rabelais เป็นผู้รวบรวมขึ้นจากของเก่าดังกล่าวแล้ว

เล่มต่อมาให้ชื่อว่า Les Faits et dits héroïques du bon Pantagruel, fils de Gargantua พิมพ์ขึ้นในราวปลายปี 1532 ต่อ 1533 เล่าถึงกำเนิดและการศึกษาของบุตรชาย Gargantua คือ Pantagruel มีตัวละครใหม่เพิ่มขึ้น คือ Panurgue ซึ่งเลียนแบบมาจาก Don Quixote ของกวีสเปน Sancho Panza หนังสือนี้มีการอภิปรายอย่างเผ็ดร้อนรุนแรงในสมัยนั้น ทั้งนี้เพราะ Rabelais ได้ยั่วล้ออัศวินให้เห็นเป็นตัวตลกและน่าเย้ยหยันดูถูก นอกจากนี้ยังเสนอความคิดในเรื่องการศึกษาให้คนในสมัยนั้นได้คิดด้วย

---

(1) Buckner B. Trawick, World Literature, Vol II., Barnes & Noble, Inc., New York, 1958, หน้า 52

เล่มที่ปรากฏต่อมา คือ *La Vie inestimable du grand Gargantua, père de Pantagruel* พิมพ์ในปี 1534 เป็นเล่มที่ Rabelais ปรับปรุงใหม่จากเล่มแรกที่พิมพ์ในปี 1532 ดังนั้นจึงมีบางคนรวมนับเป็นเล่มที่ 1- ด้วย ในตอนนี้ Rabelais ได้เขียนเองโดยใช้เค้าโครงเดิม ได้สอดแทรกชีวิตฝรั่งเศสลงไปด้วย เพื่อให้คนฝรั่งเศสได้แลเห็นตนเองชัดขึ้น เขาได้กล่าวถึงการเกิด การศึกษาและการเดินทางของ Gargantua เมื่อเดินทางไปถึง Paris ก็ได้ชมระฆังโบใหญ่ของวิหาร Notre-Dame มาแชนรอบ ๆ คอม้า นอกจากนี้ก็ได้โจมตีการศึกษาแผนเก่าในโรงเรียน และสนับสนุนลัทธิมนุษยธรรมนิยม (Humanism) Rabelais โจมตีการสงครามในขณะที่กล่าวถึงสงครามระหว่าง Grandgousier (บิดาของ Gargantua) กับ Picrochole ตอนที่สำคัญที่สุดในเล่มนี้ก็คือ ตามที่กล่าวถึงการสร้างวัด Thélème ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับที่กล่าวไว้ใน *Utopia* คือให้อิสระภาพแก่ลูกวัดเต็มที่โดยบัญญัติกันว่า “ใครจะทำอะไรก็ได้” (“Fais ce que voudras”) อย่างไรก็ตามบัญญัติข้อนี้มีความหมายหลายอย่าง เช่น หมายความว่าลูกวัดไม่ใช่คนที่ไม่มีกิจธุระ ไม่เกียจคร้าน มีอะไรทำอยู่เสมอและทำได้สารพัด หรือหมายความว่าชีวิตมีอิสระเสรีมากจนมีกิจกรรมบันเทิงได้ตามใจชอบ อย่างไรก็ตามมีผู้วิจารณ์ว่าเสรีภาพในวัดที่ Rabelais กล่าวถึงนี้มีผลเนื่องมาจากความกดดันในชีวิตของเขาเองเมื่อครั้งบวชเป็นพระในสมัยยังเยาว์วัย

เล่ม 3 (*Le Tiers Livre*) พิมพ์ในปี 1549 Rabelais ได้แต่งเองทั้งหมด และได้ลงนามไว้ท้ายหนังสือด้วย เล่มนี้กล่าวถึงปมยุ่งยากซึ่งเป็นปัญหาว่า Panurge ควรแต่งงานหรือไม่ ปานูชเที่ยวถามผู้คนทุกอาชีพเป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีใครให้คำตอบที่เขาพอใจ ในที่สุดก็พบคนบ้าแห่งราชสำนัก ซึ่งแนะนำให้เขาไปปรึกษาคนทรงนึ่ง Dive Bouteille (ชื่อน้ำทิพย์หรือขวดเหล้านั่นเอง)

หนังสือเล่มนี้หนักหน่วงกว่าเล่มแรก ๆ มาก ประกอบด้วยความคิดที่กว้างขวางเกี่ยวกับเพศ และทัศนคติของคนสมัยกลางที่มีต่อสตรีเพศ

เล่ม 4 (*Le Quart Livre*) พิมพ์ในราว ค.ศ. 1552—1553 เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางของ Pantagruel กับ Panurge ไปยังเมืองจีนและอินเดีย โดยเส้นทางตะวันตกเฉียงเหนือ ในที่สุดก็ได้ชวนน้ำพิพย์ ในเล่มนี้ Rabelais ได้เสียดสีผู้คนและเขาระบายให้เห็นเป็นตัวละคร

เล่ม 5 (*L'ile sonnante*) พิมพ์ใน ค.ศ. 1562 ประมาณ 8—9 ปีก่อนมรณกรรมของ Rabelais เล่าถึงการเดินทางไปยังเกาะเสียงระฆัง (*L'ile sonnante*) ถึงแม้คนจะไม่ค่อยเชื่อว่า Rabelais เขียนขึ้นเอง แต่ก็เชื่อว่าคงสอดคล้องต่อเติมความคิดเห็นลงในต้นฉบับเดิมเป็นอันมาก ในตอนท้ายของเรื่องเล่าทั้ง Pantagruel และ Panurge ได้พบเกาะเล็กเกาะน้อยมากมาย รวมทั้งเกาะที่มีเสียงระฆังกังวานด้วย ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของ Rome แต่มีเรื่องราวพิสดารกว่าที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในกรุงโรม เสียงระฆังนี้ให้คำตอบแก่ปัญหาคนทั้งสองด้วยคำว่า "Drink!" เพียงคำเดียว ซ้ำ ๆ ซาก ๆ คำนี้ก็อาจจะตีความหมายได้กว้าง ๆ เช่น ดื่มด่ำถึงความมีชีวิต ดื่มด่ำในความจริงและความรู้ (ซึ่งหมายความว่า เป็นความเฉลียวฉลาดของ Panurge ก่อนที่จะคิดถึงเรื่องแต่งงาน) และรวมทั้งดื่มเหล้าให้เมามายไร้สติ ซึ่งความหมายดังกล่าวแล้วนี้ทำให้สรรเสริญหรือตำหนิ Rabelais ก็ย่อมได้ ทั้งนี้เพราะการยั่วล้อของ Rabelais มีความหมายเป็นสองนัย

ในวงการของนักวรรณคดีเปรียบเทียบถือว่า Rabelais เป็นผู้มืทธิพลต่อกวีต่างชาติเป็นอันมาก และเป็นคนเด่นอยู่ในความนิยมของนักอ่านชาติต่าง ๆ ด้วย Rabelais ได้นำความคิดดั้งเดิมของคนในยุคกลาง (*Middle Ages*) มาผสมผสานกับความรู้ใหม่ ๆ ของคนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (*Renaissance*) Rabelais

เป็นทั้งนักวิชาการ นักอุดมคติ ผู้คิดหาโลกในอุดมคติหรือ Utopia ดังจะเห็นได้จากเรื่อง Gargantua ฉบับพิมพ์ 1535 และ Pantagruel (1533) ลีลาการเขียนถึงแม้จะฟุ้งซ่าน แต่ความคิดที่แฝงอยู่นั้นเต็มไปด้วยสาระสำคัญ ความคิดเรื่องสร้างวัดตอน Abbaye de Thélème ของเขานั้นได้วาดภาพโลกในอุดมคติไว้อย่างชัดเจน ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดของกวีต่างชาติเป็นอันมาก งานของ Rabelais นี้ มีผู้แปลเป็นภาษาเยอรมันในปี 1575 โดย Fischart เป็นภาษาอังกฤษในปี 1653 โดย Urguhart และ Motteux ผลของวรรณกรรมแปลเหล่านี้ได้นำความประทับใจให้แก่ Shakespeare, Swift, Sterne, และ Joyce แห่งอังกฤษ แก่ Cervantes แห่งสเปน แก่ Peuter แห่งเยอรมัน และแก่ Washington Irving แห่งสหรัฐอเมริกา วิธีการล้อเลียนของ Rabelais ด้วยการบิดกลับเช่นนี้ มีผลต่อกวีในสมัย Baroque อย่างชัดเจนที่สุด การยั่วล้อสังคมที่วิปริตเหลวไหลนี้เป็นวิธีการที่น่าศึกษาเปรียบเทียบกับในวรรณกรรมนานาชาติ Victor Hugo ได้ยอมรับแล้วว่าวรรณกรรมที่ยั่วล้ออย่างวิदारก็มีฐานะเป็นวรรณคดีได้เช่นกัน

Calvin (1509—1564) Jean Calvin เมื่อเยาว์วัยได้ศึกษาวิชาศาสนาที่ Sorbonne และได้ศึกษาวิชานิติศาสตร์ที่ Orléans และ Bourges แล้วเปลี่ยนศาสนาเป็น โปรเตสแตนต์ ในปี 1534 ได้หนีไปอยู่เมือง Basle ในสวิสเซอร์แลนด์ กลายเป็นผู้บงการเค็ดขาดทางศาสนา อีกสองปีต่อมา Calvin ได้พิมพ์หนังสือที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของเขา ซึ่งเขียนเป็นภาษาละติน ชื่อว่าสถาบันคริสตศาสนา แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสให้ชื่อว่า L'Institution de la Religion Chrétienne ในปี 1541 ต่อมา Calvin ก็เดินทางอีก ครั้นได้ไปยัง Italy ก็เลยพำนักอยู่ที่นั่นเป็นเวลานาน ในตอนท้ายได้ถึงแก่กรรม ณ เมืองเจนีวาในสวิสเซอร์แลนด์

เหตุที่หนังสือชื่อสถาบันคริสตศาสนาของเขามีความสำคัญยิ่งใหญ่มากก็คือ *ประการแรก* เขาได้แสดงความคิดที่ลึกซึ้งที่สุดเกี่ยวกับศาสนา และมีอิทธิพลต่อคนอื่น ๆ มาก ในขณะที่คนอื่น ๆ มีความคิดอ่านในเรื่องศาสนาเพียงเล็กน้อย เช่น John Knox, Bunyan, Jonathan Edwards คาลแวง ไม่เชื่อในอำนาจพระเจ้าว่าเป็นผู้กำหนดชะตากรรมทั้งหมดของชีวิตมนุษย์ ไม่เชื่อเรื่องที่ว่ามนุษย์มีบาปติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ไม่ยินยอมให้เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้เลือกเป็นคนจำนวนน้อยไปสู่สวรรค์ และทอดทิ้งให้คนเป็นจำนวนมากลงไปสู่นรก

**ประการที่สอง** ความสำคัญของคาลแวงในวงวรรณคดีฝรั่งเศส หนังสือเรื่อง *L'institution de la Religion chrétienne* นี้แต่งเป็นร้อยแก้ว เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสทั้งดงามประณีต วิธีเขียนก็น่าชื่นชม ลีลาการเขียนมีผู้นิยมแต่งตาม ยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดี การบรรยายความคิด กระทำได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน เป็นงานชิ้นเอกของการแสดงความคิด ลีลาการบรรยายรวบรัด ชัดเจน เรียบ ๆ มีชีวิตชีวา และมีเสน่ห์สามารถโน้มน้าวจิตใจให้คล้อยตาม

ผู้ที่มีความคิดอ่านทางศาสนาไปในแนวทางเดียวกับ Calvin นี้เรียกว่าพวก Calvinist และสาวศิษย์ของเขาเรียกว่า huguenotes ลัทธิศาสนาของคาลแวง หรือ Calvinism ได้แพร่หลายไปทั่วประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ฮอลแลนด์ อังกฤษ และสกอตแลนด์

**กลุ่มดาวลูกไก่** กลางศตวรรษที่ 16 ในขณะที่อิทธิพลอิตาลีเสื่อมและอิทธิพลลัทธิมนุษยธรรมนิยมกำลังเฟื่องฟูถึงขีดสูงสุดได้มีกลุ่มกวีฝรั่งเศสหนุ่ม ๆ นำโดย Pierre Ronsard เกิดขึ้น นักเขียนกลุ่มนี้มีจุดมุ่งหมายจะส่งเสริมการใช้ภาษาฝรั่งเศส และการแต่งวรรณกรรมฝรั่งเศสด้วยภาษาประจำชาติ จุดมุ่งหมายนี้ปรากฏชัดในงานเขียนที่ชื่อว่า *La Défense Illustration de la langue*

française ที่เกิดขึ้นในปี 1549 ซึ่ง Du Bellay เป็นผู้เขียน นักวรรณคดีเปรียบเทียบไม่คิดว่านักเขียนกลุ่มดาวลูกไก่ได้รับอิทธิพลกรีกละติน ถึงแม้ที่ประพันธ์ประเภทลัทธิของ Ronsard ผู้มีอัจฉริยภาพสูงเหนือคนในกลุ่มจะมีร่องรอยบางๆ ของ Petrarca แห่งอิตาลี ก็ไม่ค่อยจะมีความสำคัญมากนัก การศึกษาอิทธิพลกรีกโรมันในฝรั่งเศสตอนนั้น ไม่สู้จะมีผลเท่าใดนัก แต่สิ่งที่ควรศึกษา คือ สัมพันธภาพ ในฐานะที่ฝรั่งเศสเป็นสื่อกลางระหว่างอิตาลีกับอังกฤษ เช่น ความคิดเห็นที่สัมพันธ์กันระหว่าง Marot, Ronsard, du Bellay กับ Desportes กับ Wyatt, Surrey, Sidney, และกวีอิตาลีนอกจากนี้อาจศึกษาสัมพันธภาพระหว่าง Belleforest, Painter กับ Shakespeare หรือ Amyot, North และ Shakespeare โดยสรุปความสนใจและความสำคัญของแต่ละคน ในวรรณกรรมเรื่อง Complaints (1591) ของ Spenser นั้นได้ผสมผสานงานแปลจาก Petrarca และ จาก Du Bellay ไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ก็ยังอาจศึกษาตรวจสอบคู่อิทธิพลของ กวีกลุ่มดาวลูกไก่ที่มีต่อลัทธิคลาสสิกใหม่ หรือ Neo-Classicism ในประเทศต่าง ๆ ด้วยก็ได้ เช่นการปฏิรูปวรรณกรรมในอังกฤษและในเยอรมัน นอกจากนี้ศาสนิกษย์ของ Calvin หรือ huguenotes แห่งฝรั่งเศส ได้ทั้งอิทธิพลไว้ให้ Hubert Languet หรือ Sidney ไว้อย่างไบบ้าง อีกเรื่องหนึ่งที่ควรศึกษา คือ Hobby นักท่องเที่ยว และ Bacon นักการทูต ชาวอังกฤษได้อะไรหรือให้อะไรบ้างในการมาเยือนฝรั่งเศส

อย่างไรก็ตามถ้าสำรวจย้อนขึ้นไปจนถึงสมัยกลาง จะพบว่าวรรณคดีฝรั่งเศส มีอิทธิพลต่างประเทศเจือปนอยู่มาก แม้แต่ภาษาทางการก็ใช้ภาษาต่างประเทศคือภาษาละติน ตั้งแต่สมัยก่อนคริสตกาล ในระหว่างที่พวกโรมันยึดครองแผ่นดินที่เป็นฝรั่งเศสปัจจุบันนี้เป็นเวลานาน พวกโรมันได้บังคับให้

ชาวฝรั่งเศสใช้ภาษาละตินเป็นภาษาราชการ ภาษาในการศึกษาและภาษาในวัด คนฝรั่งเศสก็พูดจากันด้วยภาษาละตินซึ่งค่อย ๆ มีวิวัฒนาการจนกลายเป็นภาษาฝรั่งเศสอย่างที่ใช้พูดจากันในปัจจุบันนี้

ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสในระหว่างศตวรรษที่ 6 ถึง 11 เต็มไปด้วยการรบพุ่งฆ่าฟันกัน ดังนั้นวรรณกรรมจึงมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับความกล้าหาญของนักรบ การสละชีวิตวีรกรรมของนักรบ และเรื่องของข้าราชสำนักที่กล้าหาญ

ในสมัยศตวรรษที่ 11 ได้เกิดระบบปกครองอย่างใหม่ขึ้นเรียกว่าแบบ feudalism หรือ la féodalité กษัตริย์หรือนักรบอ่อนอำนาจลงไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่เจ้าผู้ครองนครได้ จึงต้องปล่อยให้ปกครองตัวเอง พวกอัศวินหรือขุนนางซึ่งเป็นเจ้าผู้ครองนครก็มีบทบาทสำคัญขึ้น แต่ก็เป็นไปได้ไม่นาน ครั้นถึงศตวรรษที่ 12 ก็เริ่มเสื่อมคลายอำนาจลง จนกระทั่งเกิดสงครามครูเสด (Crusades) ขึ้นฐานะของกษัตริย์และชนชั้นกลาง (bourgeoisie) กิดขึ้น ต่อมาโฉมหน้าทางการเมืองก็เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการอภิเษกสมรสของเจ้าหญิงฝรั่งเศส Eleanor แห่ง Aquitaine กับพระเจ้า Henry ที่สองแห่งอังกฤษในปี 1152 ทำให้สัมพันธ์ภาพทางการเมืองอังกฤษกับฝรั่งเศสมีความใกล้ชิดกัน ได้เกิดมีโรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด และโรงเรียนสอนศาสนาขึ้นมากมาย ปารีสได้กลายเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมทางศาสนาของยุโรป ซึ่งนักศึกษาวิชาการทั่วภาคพื้นยุโรปพากันไหลหลังเดินทางมาศึกษายังปารีส

ในศตวรรษที่ 13 อำนาจของชนชั้นผู้ดีได้กระเดื่องขึ้น สามัญชนก็มีฐานะดีขึ้นเนื่องด้วยการค้า การอุตสาหกรรม ได้นำความเจริญร่ำรวยมาสู่ประเทศชาติ ความเจริญทางสติปัญญาก็ก้าวตามมาพร้อมกัน การศาสนาได้หันเข้าหาเหตุผลและความจริง พวกเขาสงสัยถึงความเชื่อมโน

อย่างไรก็ตามสงครามร้อยปีระหว่าง ค.ศ. 1338–1453 ระหว่างฝรั่งเศส กับอังกฤษได้ทำให้การค้า และการอุตสาหกรรมชะงักงัน ความเจริญทางด้านวัฒนธรรมก็สะดุดหยุดนิ่งอยู่ด้วยเช่นกัน ชนชั้นผู้ดีและนักบริโภคนิยมเพิ่มขึ้น ระบบ feudalism ได้หายไปโดยสิ้นเชิง ชัยชนะของหญิงบ้านนอก คือ Jeanne d'Arc ได้รวมฝรั่งเศสให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความรักชาติมีสภาพ เข้มแข็งแรงกล้าขึ้น เหตุการณ์ตอนนี้นับว่าเป็นตอนจบของสมัยกลางแห่ง ฝรั่งเศส

สภาพทั่ว ๆ ไปของวรรณกรรมฝรั่งเศสตลอดสมัยกลางมีลักษณะเปลี่ยนแปลงมาจากวรรณกรรมละติน และความเจริญของภาษาละตินซึ่งเป็นภาษาที่ คลาสสิก ซึ่ง Cicero และ Caesar ใช้อยู่ ส่วนพวกทหารและสามัญชนก็ใช้ ภาษาที่เรียกว่า Low Latin หรือ Vulgar Latin ซึ่งเคร่งครัดในไวยากรณ์น้อยกว่าละตินคลาสสิก ครั้นพวกบาร์บาเรียนได้ทำลายโรงเรียนและวัดลงแล้วก็ พยายามทำให้ภาษาละตินถูกทำลายลงด้วย ดังนั้นพระและสังฆราชก็เลิกใช้ภาษา ละตินหันมาใช้ภาษาของชนพื้นบ้านซึ่งเรียกว่าภาษา Gallo-Latin

ในปี 842 พระเจ้า Charles de France (อังกฤษเรียกว่า Charles the Bald) กับพระเจ้า Louis le Germanique ได้กระทำสัตย์ปฏิญาณ ณ เมือง Strasbourg เพื่อต่อต้านพระเจ้า Lothair แห่งโรมผู้พี่ พระเจ้า Louis กล่าวคำ สัตย์ปฏิญาณเป็นภาษาฝรั่งเศส ซึ่งนับว่าเป็นวรรณกรรมชิ้นแรกในภาษา ฝรั่งเศส อันที่จริงในระหว่างศตวรรษที่ 10–14 คนฝรั่งเศสมีภาษาพูดที่สำคัญ ที่สุดอยู่ 2 ภาษา คือ “langue d'oc” กับ “langue d'oïl” อย่างแรกพูดกันแถบ ใต้ของแม่น้ำลัวร์ Loire อย่างหลังพูดกันแถบเหนือของแม่น้ำลัวร์ คำว่า oc และ oïl เป็นเสียงพูด หมายความว่าตอบรับหรือ oui ของฝรั่งเศส คำสัตย์- ปฏิญาณแห่งสตราสบูร์ก Le Serment de Strasbourg (842) นี้เขียนเป็น



ภาษาฝรั่งเศสและเยอรมัน เป็นวรรณกรรมชั้น ๆ ซึ่งมีความสำคัญมากในภาษาศาสตร์ และประวัติวรรณคดีฝรั่งเศสก็เริ่มขึ้นด้วยวรรณกรรมชั้นนี้ ตามมาด้วยวรรณกรรมประเภทศาสนา เรื่องเล่าในราชสำนักและในปราสาทอัศวิน และเรื่องเกี่ยวกับผู้คนในเมือง

ในศตวรรษที่ 11 ความสำคัญของศาสนา และระบบปกครองแบบ feudalism ได้มีอิทธิพลหันเหโฉมหน้าวรรณกรรมให้มีหลายลักษณะขึ้น แบ่งออกเป็น 3 แบบที่สำคัญ ๆ คือ แบบชีวิตนักบุญ แบบวรรณกรรมละตินใหม่ซึ่งเกี่ยวกับศาสนา และแบบที่เรียกว่า Chansons de Geste (คือบทประพันธ์ที่เกี่ยวกับการกระทำที่กล้าหาญของ วีรบุรุษ Geste หมายความว่า เรื่องเล่า)

ในศตวรรษที่ 12 ยังคงนิยมแต่งวรรณกรรมประเภท Chansons de Geste อยู่เป็นอันมาก จนเกิดวรรณกรรมชั้นยอดเยี่ยมสำคัญ ๆ มากมาย ทำให้ศตวรรษนี้ได้ชื่อว่าเป็นยุคทองแห่งวรรณกรรมสมัยกลางของฝรั่งเศส บทประพันธ์ในร้อยบร้อยปีนี้มีลักษณะสละสลวย งดงามประณีต ชักชวนให้คนรักความ โก้หรูและเน้นให้เห็นความสำคัญของสังคมชั้นเจ้านักว่าวรรณกรรมในสมัยก่อน ๆ

ในศตวรรษที่ 13 ซึ่งตรงกับสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีไทย ชาวฝรั่งเศสกำลังนิยมเขียนเรื่องเล่าเป็นร้อยแก้ว แต่งบทละคร แต่งวรรณกรรมประเภทเสียดสีล้อเลียน แต่งบทประพันธ์สั้น ๆ แสดงความรื่นเริงที่เรียกกันว่า ลิริก (lyrics) และแต่งนิทานคติสอนใจเชิงเปรียบเทียบ วรรณกรรมในศตวรรษนี้ฉายให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของสามัญชนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลาง ลักษณะของวรรณกรรมในคอนนี้มีแนวโน้มเอียงไปทาง

ลัทธิที่เชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงต้องมีรากฐานเกิดจากเหตุผล (rationalism) มีลักษณะสมจริง (realism) และมีลักษณะของลัทธิที่เชื่อว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดขึ้นจากความเห็นแก่ตัว (cynism)

วรรณคดีในศตวรรษที่ 14 และ 15 มีความกระทบกระเทือนจากสงครามร้อยปี งานเขียนลดจำนวนลง เพราะสงครามได้ขัดขวางมิให้โอกาส แต่ก็ได้ใช้ความบันเทิงใจและจินตนาการ ในระยะนี้ มีแต่เพียงกวีนิพนธ์สองสามบท บันทึกพงศาวดาร (les chroniques) สองสามเรื่อง ลีริกเล็กน้อย นอกนั้นต่างพากันชะงักงัน

ในบรรดาบทประพันธ์ประเภท Chansons de geste นั้น La Chanson de Roland (ประมาณปี 1100) มีอิทธิพลจากการเดินทางไปต่างประเทศเห็นได้ชัดที่สุด เป็นมหากาพย์ที่มีความยาว 4002 บรรทัด ๆ ละ 10 พยางค์ มีจุดมุ่งหมายสวดวิกรรมของนักรบที่กล้าหาญ ผู้แต่งไม่ปรากฏนาม ถึงแม้จะมีลายมือชื่ออ่านว่า Turolfus ในฉบับพิเศษของ Oxford แต่ก็ไม่มีใครเชื่อว่าเป็นผู้แต่ง อาจจะเป็นเพียงผู้คัดลอกเท่านั้นเอง เนื้อเรื่อง นำมาจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เมื่อพระเจ้า Charlemagne รบกับพวกอาหรับเผ่า Saracens พระเจ้า Marsile กษัตริย์ของซาราแซง ขอทำสัญญาสงบศึก Charlemagne จึงส่ง Genelon ไปตกลงเงื่อนไขข้อสัญญา โดยมีกำลังทหารติดตามไปด้วย และในกองทัพนั้น Roland ได้เป็นผู้คุมกองระวังกองหลัง แต่ Genelon ได้ทรยศ กองระวังกองหลังของ Roland ถูกพวกซาราแซงลอบโจมตี Roland กับทหารได้ต่อสู้อย่างกล้าหาญและสามารถฆ่าซาราแซงได้ถึง 20,000 คน แต่ Roland ก็บาดเจ็บถึงตาย ก่อนตายได้ตัดสินใจเป่าเขาเรียกทัพหลวง นำโดย Charlemagne จากเมือง Aix-la-Chapelle มาช่วย พระเจ้า Charlemagne

พอได้ทราบข่าว Roland ก็รีบยกทัพมา แต่ Roland ก็ได้ตายเสียแล้ว พระองค์  
ได้ทรงลงโทษ Genelon ผู้ทรยศ คู่หมั้นของ Roland ที่ชื่อ Aude พอได้ทราบ  
ข่าวว่า Roland ตายในสนามรบก็เศร้าโศกเสียใจจนขาดใจตายตามไป

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับ Charlemagne ก็ยังมีอีกหลายชิ้น เช่นเรื่อง  
Le Pèlerinage de Charlemagne รวบรวมปี 1115 เป็นเรื่องที่ Charlemagne เดินทาง  
ทางไปยัง Jerusalem เพื่อไปเอาสารวัตรจากอัครมุขมณฑล แล้วทรงเดินทาง  
ต่อไปยังกรุง Constantinople เป็นบทประพันธ์ที่มีอารมณ์ขันมากกว่าแสดง  
ภูมิปัญญา

เรื่องเล่าที่มีอิทธิพลกรีกโรมันโบราณ ได้แก่ Roman d'Alexandre,  
Roman de Thèbes, Roman d'Enéas, Roman de Troyes

Roman d'Alexandre คงจะแต่งขึ้นในปี 1147 โดย Lambert de Tort  
แต่แต่งยังไม่ทันจบ Alexandre de Bernay ได้แต่งต่อในปี 1176 เขียนเป็น  
คำประพันธ์ชนิด 12 พยางค์ alexandrin ซึ่งอังกฤษเรียกว่า alexandrine และ  
ได้นำไปแต่งตาม เรื่องเล่านี้ (คำว่า Roman ในสมัยที่แต่งวรรณกรรมแบบนี้  
แปลว่า เรื่องเล่า) เนื้อความกล่าวถึงชีวิตประวัติของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์  
มหาราช

Roman de Thèbes แต่งขึ้นราว ค.ศ. 1150 ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง  
เนื้อความกล่าวถึงชาว ซีบีส ซึ่งเป็นคนในสมัยเก่าก่อนโน้น

Roman d'Enéas แต่งขึ้นใน ค.ศ. 1155 ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งอีกเช่น  
กัน เนื้อความนำมาจากเรื่อง Aeneid ของกวี Virgil

Roman de Troyes แต่งขึ้นในราว ค.ศ. 1165 โดย Benoît de  
Sainte Maure เป็นบทประพันธ์ที่มีความยาวถึง 30,000 บรรทัด มีบรรทัดละ  
8 พยางค์ พยางค์ท้ายสัมผัสกันทุก ๆ สองบรรทัด เป็นวรรณกรรมที่มีอิทธิพล

กรีกโรมันโบราณปรากฏอย่างชัดเจน Benoit ได้รับความรู้และเนื้อเรื่องมาจาก Dares Phrygius, Guido della Colonna, Dictys Cretensis และบางเรื่องของ Homer เป็นวรรณกรรมชิ้นแรกที่น่าเรื่องของ Troilus และ Cressida มาแต่ง ดังนั้นจึงมีความสำคัญมาก ต่อจากนั้น Boccaccio Chaucer, Shakespeare, Dryden, Morley และกวีอื่น ๆ ก็ได้นำเรื่องของ Troilus และ Cressida มาแต่งตามด้วย

อิทธิพลอังกฤษในวรรณกรรมฝรั่งเศส ในศตวรรษที่ 12 นี้แลเห็นได้ชัดมาก กวีฝรั่งเศสนิยมนำเรื่องจากอังกฤษมาใช้เขียนเป็นเค้าโครงเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในประวัติศาสตร์ ได้แก่เรื่องเกี่ยวกับพระเจ้า Arthur กับอัศวินของพระองค์ เรื่องของ Tristam กับ Iseult และเรื่องอาหารจานสุดท้ายของพระเยซู the Holy Grail หรือ the Last Supper

เรื่องของ Tristam and Iseult ซึ่งนำมาเขียนใหม่ให้ชื่อเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า Le roman de Tristan et Iseut แต่งโดย Béroul ในราวปี 1150 และโดย Thomas of Brittany แต่งในราวปี 1170 กวีทั้งสองนี้เดินทางร่อนเร่มาจากอังกฤษ ได้เล่าเรื่องรักที่ต้องห้ามระหว่าง Tristan กับ Iseut ประชาชนทั่วไปนิยมเรื่องนี้มาก ได้นำไปเล่าให้กันฟังต่อ ๆ ไปจนทั่วทวีปยุโรป ดังนั้นจึงมีรายละเอียดแตกต่างกันมาก เรื่องเล่าเรื่องหนึ่งมีความดังนี้ พระเจ้า Mark แห่ง Cornwall (ฝรั่งเศสใช้คำว่า Cornouailles) ทรงส่ง Tristam ไปยังเกาะ Ireland เพื่อรับตัว Iseult มาอภิเษกสมรสกับพระองค์ ขณะที่เดินทางกลับมายัง Cornwall Iseult กับ Tristam ได้ดื่มน้ำมันดิวเคสโดยไม่เข้าใจฤทธิ์เดชของมัน ดังนั้นจึงหลงรักซึ่งกันและกันตามฤทธิ์เดชของน้ำมันดั้นนั้น พระเจ้า Mark ทรงจับได้ว่าทั้งสองรักกัน ครั้งแรกได้เนรเทศออกไป ครั้นต่อมาก็ทรงอภัยโทษ Tristam พยายามสลัดรักโดยหลบหนีไปอยู่ Armorica ใน Britany

และแต่งงานกับหญิงคนหนึ่งซึ่งชื่อว่า Iseult เช่นเดียวกัน เมื่อ Tristam บาดเจ็บสาหัสจากการรบ ก็ได้ส่งคนไปตาม Iseult แห่ง Cornwall มาพบ ซึ่งให้คนชักใบเรือสีขาว ถ้า Iseult มาด้วยได้ แต่ถ้าไม่มาก็ให้ชักใบเรือสีดำ แต่ Iseult แห่ง Brittany เกิดความหึงหวงจึงแกล้งมาบอกสามีตนว่าเรือชักใบสีดำ เป็นเหตุให้ Tristam ขาดใจตายด้วยความผิดหวัง ครั้น Iseult แห่ง Cornwall มาถึงพบว่า Tristam ตายเสียแล้วก็ตายตามไปด้วยความเสียใจ

วรรณกรรมที่ประชาชนนิยมมากที่สุดและมีอิทธิพลกรีกโรมันปนอยู่ได้แก่พวกนิทานนิยาย ซึ่งใช้สัตว์เป็นตัวเอกและเรื่องยั่วล้อสังคม ในสมัยกลางของฝรั่งเศสมีนิทานนิยายมากมายหลายเรื่อง ซึ่งนำเค้าโครงมาจากกรีกโรมันโบราณ เช่นจาก Phaedrus (นักเล่านิทานชาวโรมัน 30 ก่อนคริสตกาลถึง 44 หลังคริสตกาล เป็นผู้มียุ้ยล้อที่หลักแหลม และเป็นอับสแดรกท์) จาก Avianus (กวีโรมันราวศตวรรษที่ 4 เป็นนักภูมิศาสตร์ด้วย) และจากอียิปต์—Aesop ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย นิทานเหล่านี้ตั้งใจยั่วล้อสังคมมากกว่าจะสั่งสอนศีลธรรมโดยตรง ในบรรดานิทานนิยายดังกล่าว Le Roman de Renart เป็นมหากาพย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุคกลาง นำสัตว์มาใช้เป็นตัวเอกสำหรับดำเนินเรื่อง มี “สาข” แตกแยกออกไปมากมาย มีผู้เขียนหลายคนซึ่งอยู่ต่างยุคสมัยกัน “สาข” ที่เก่าแก่ที่สุดคือฉบับที่แต่งในราว ค.ศ. 1174 ซึ่งมีจุดประสงค์จะสร้างความบันเทิงใจมากกว่าอย่างอื่น เมื่อต้นฉบับถูกต่อเติมเรื่อยมา ก็กลายเป็นการเยาะเย้ยและยั่วล้อมากขึ้นจนนิทานลดความสำคัญลง ไม่มีความเด่นเท่ากับการยั่วล้อ ต้นฉบับรุ่นแรก ๆ หรือ L'ancien Renart เล่าถึงสัตว์ป่าจำนวนมาก เช่น Reynard สุนัขจิ้งจอกผู้มีเล่ห์กระเท่ห์แสนกล สิงห์โตผู้สงบเสถียรเป็นผู้ดี Chantecler (ชองเตอะแคลร์) พ่อไก่ และอื่น ๆ สัตว์

เหล่านี้มีชีวิตเหมือนจริงตามที่เป็นอย่างตามธรรมชาติ จะผิดธรรมชาติก็ตรงที่มันพูดได้ และมีความคิดอ่านเป็นตัวของตัวเองเท่านั้น ต้นฉบับในรอบที่สองเขียนในราว ค.ศ. 1260 ชื่อว่า Le Coronement Renart เป็นเรื่องยั่วล้อกลุ่มพระ Franciscans กับ Dominicans ซึ่งไม่มีคุณค่าเท่าใดนัก ต้นฉบับรอบที่สาม Renart le Nouvel เขียนขึ้นใน ค.ศ. 1288 โดย Jacques Renart Gielée มีคุณค่าดีกว่าเล่มที่ 2 แต่ก็ไม่มีชีวิตชีวาสนุกสนานเท่ากับต้นฉบับในรอบแรก พวกสัตว์ต่างๆ ในรอบที่ 3 นี้ ล้วนแต่มีศกักตเป็นสัตว์ครึ่งคนครึ่งสัตว์ครึ่งคน แต่งกายด้วยเสื้อเกราะ ซีม้า ใช้อาวุธต่อสู้กัน ฯลฯ ใช้โวหารเปรียบเทียบฟุ่มเฟือยมาก รอบที่สี่ Renart le Contrefait แต่งในราว ค.ศ. 1335 มีต้นฉบับขึ้นหนึ่งยาวถึง 32,000 บรรทัด ใช้โวหารเปรียบเทียบที่เต็มไปด้วยถ้อยคำเสียดสีเยาะเย้ย สอดแทรกคติธรรม คำตักเตือนเป็นอันมาก และฉายให้เห็นความทุกข์ในชีวิตของสามัญชน

วรรณกรรมฝรั่งเศสที่ได้อิทธิพลจาก Ovid ก็มีวรรณกรรมแปลในต้นศตวรรษที่ 14 แปลจากเรื่อง Metamorphoses ซึ่งอ้างถึงในเรื่องนิทานจาก Ovid ผู้ยิ่งใหญ่ (Le Roman des Fables d' Ovide le Grand)

สำหรับบทละครฝรั่งเศสนั้นก็เช่นเดียวกับกรีก เยอรมันและอังกฤษ ซึ่งได้รับรูปแบบจากกรีกโรมันโบราณ และมีกำเนิดมาจากพิธีการทางศาสนา เดิมเขียนด้วยภาษาละติน มีบทสนทนาสลับบทประพันธ์ ต่อมาบทสนทนามีบ่อยขึ้นและมากขึ้น ประกอบด้วยท่าทางของตัวละคร เป็นบทละครศาสนา แสดงในราวศตวรรษที่ 10 ครั้นต่อมาก็เริ่มแพร่หลายออกนอกเขตวัดไปยังลานหน้าโรงเคียม และร่อนเร่แสดงไปยังท้องถิ่นต่างๆ ภาษาที่ใช้ยังคงเป็นละติน เริ่มใช้ภาษาฝรั่งเศสในราวตอนปลายศตวรรษที่ 11 บทละครเรื่องอาตัม

(Le Jeu d'Adam) ของฝรั่งเศส แสดงโดยใช้ภาษาละติน เนื้อเรื่องกล่าวถึง ตอนพระเจ้าสร้างโลก ได้สร้าง Adam และ Eve ขึ้น จบด้วยคำทำนายว่า พระ Christ จะมาเกิด เป็นละครศาสนาที่นิยมแพร่หลายมาก นอกจากนั้น ก็มีละครเกี่ยวกับปาฏิหาริย์ของพระแม่ Marie และละครคติธรรม รวมทั้งละคร สนุก ๆ ซึ่งพวก Jongleurs ได้นำนิทานพื้นเมืองเก่า ๆ และนิทานกรีกโรมัน โบราณมาเล่า ในขณะที่ท่องเที่ยวพเนจรไปทั่วทุกหนทุกแห่ง

สำหรับบทประพันธ์ประเภท Lyric นั้น ในสมัยกลางมีกวีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ François Villon (1431—ราว 1480) เดิมชื่อ François de Montcorbier (หรือ des Loges หรือ Corbueil หรือ Corbier) ต่อมาได้ใช้ชื่อของพ่ออุปถัมภ์ คือ Guillaume Villon กวีผู้นี้ได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัยปารีส ในปี 1452 ดูเหมือนจะเป็นนักบวช เขาชอบร่อนเร่ไปกับพวกคนพเนจร และพวกโจร จนบางครั้งก็ถูกติดคุกไปด้วย เขาโดนข้อหาฉกรรจ์ถึง 3 ครั้ง ครั้งแรกข้อหามั่วคนตาย (1455) ครั้งที่สองโจรกรรม (1462) ครั้งสุดท้ายก่อเรื่องวิวาท (1462) โทษครั้งสุดท้ายของเขาคือถูกเนรเทศในปี 1463 ต่อจากนั้นก็ไม่มีใครรู้เรื่องของเขากลับเลย (1)

บทประพันธ์ของ Villon ส่วนมากสั้น ๆ ยกเว้นเรื่อง Le Petit Testament (ราว 1456) และเรื่อง Le Grand Testament (1461) ที่ยาวที่สุดทั้งสองเรื่อง เป็นวรรณกรรมศาสนา ที่มีความลึกซึ้งจริงจังสะท้อนอารมณ์ สไตล์ของ Villon นั้นเด็ดเดี่ยวเก่งกล้า ชัดแจ้ง เต็มไปด้วยความคิดที่ลึกซึ้ง และมีอารมณ์ขัน มุ่งสอนให้คนสำราญผิดกับพระเจ้า และขอให้

---

(1) รายละเอียดงาน lyric ของ Villon โปรดค้นแผ่นปลิวคำบรรยายเรื่อง ประวัติวรรณคดีฝรั่งเศส ของศาสตราจารย์ คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรวมคำแหง 2515, 101 หน้า

พระเจ้ายกโทษให้ สโลว์ Villon นักวีตลตยุคกลาง จนถึงยุคฟื้นฟูศิลปะ  
วิทยานิยมแต่งตามไปทั่วยุโรปฝรั่งเศส

### อังกฤษ

ถึงแม้วรรณคดีอังกฤษสมัย Elizabeth จะยิ่งใหญ่เพียงใดก็ตาม ก็ยัง  
ไม่มีอิทธิพลมากพอต่อประเทศอื่น ๆ ในยุโรปในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (ประ-  
เทศที่ให้อิทธิพลวรรณกรรมต่อยุโรปมากที่สุดได้แก่ อิตาลี รองลงมาถึงสเปน  
และต่อมาถึงฝรั่งเศส) สำหรับ Shakespeare กว่าจะมีอิทธิพลต่อทวีปอื่น ๆ  
ก็ต้องรอจนถึงศตวรรษที่ 17 และ Milton ก็ต้องรอจนถึงศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็น  
สมัยที่เรียกว่า ก่อนโรแมนติก (Pre-Romanticism) ส่วน Chaucer, Spenser  
และแม้แต่ Sidney ก็ยังไม่สู้จะรู้จักแพร่หลายในยุโรปเท่าไรนัก อย่างไรก็ตาม  
มีงานชิ้นเล็ก ๆ ชิ้นหนึ่งที่คนฝรั่งเศสรู้จักคือเรื่อง Pandosto (1588) ของ  
Greene เป็นนวนิยายอังกฤษเล่มแรกที่แปลเป็นฝรั่งเศส (1615)

วรรณคดีอังกฤษในสมัย Elizabeth นี้มีวัตถุดิบที่วิจิตรและน่าสนใจ  
มาก นั่นเพราะอังกฤษในยุคนั้นเป็นนักแสดงไซคลาและนักการค้า วรรณ  
กรรมจำนวนมากกล่าวถึงการเดินทาง เช่น The Principal Navigations and  
Discoveries of the English Nation เขียนโดย Richard Hakluyt (1589) เป็น  
วรรณกรรม exotic ซึ่งใช้วัตถุดิบแบบใหม่ในการเขียนวรรณกรรมในสมัย  
Tudors ได้วาดภาพคนทั้งหญิงชายไว้อย่างชัดเจนน่าสนใจ การต่อสู้ระหว่าง  
พระเจ้า Henry III กับ Catherine แห่ง Aragón ก็ได้มีการพรรณนาถึงอย่าง  
ละเอียด เรื่องเศร้าของ Ann Boleyn ก็มีผู้นำไปใช้เป็นโครงเรื่องของวรรณ-  
กรรมหลายชิ้น เช่น บทละคร แต่งโดย H.H. Milman แห่งอังกฤษและ G.H.  
Boker และ M. Anderson แห่งอเมริกา เรื่องเศร้าอีกเรื่องหนึ่งของ Mary Stuart  
ก็แพร่หลายมากเช่นกัน ถูกโจมตีโดย Buchanan ในปี 1571 ชีวิตและความ



ตายของ Mary Stuart เนื่องในการต่อสู้กับพระนาง Elizebeth (1587) ฝาก  
ความประทับใจแก่กวีสเปน Lope de Vega ในเรื่อง La corona trágica (1627)  
และนักแต่งบทละครอื่น ๆ อีกหลายคน

ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา อังกฤษมีบทบาทแต่เพียงช่วยหยิบยื่นวัตถุดิบ  
ในการเขียนให้แก่กวีแต่งวรรณกรรมยุโรปเท่านั้น